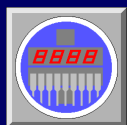

Číslicové meranie

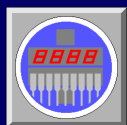
doc. Ing. Peter Kukuča, CSc. MIET
KMer FEI STU

Analógovo-číslicový prevod

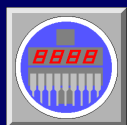
Prevod medzi spojitými veličinami s nekonečne veľa možnými hodnotami a diskrétnymi veličinami s konečným počtom hodnôt.

- Kvantovanie
- Vzorkovanie
- Kódovanie

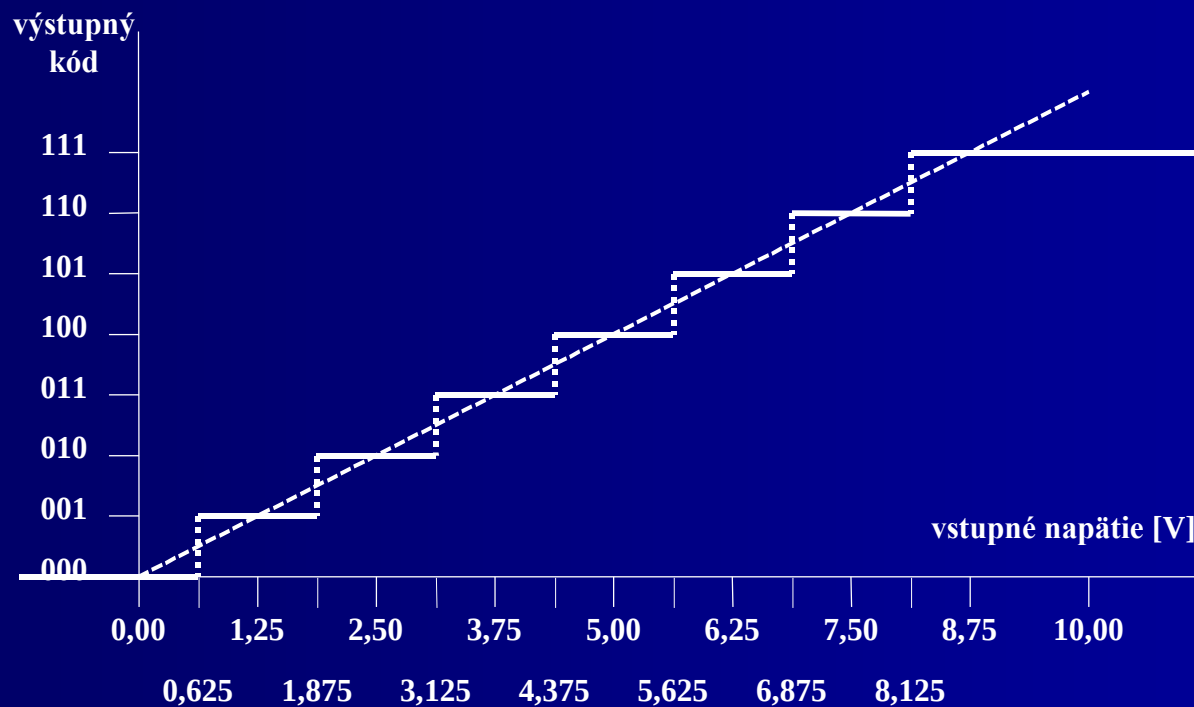

Kvantovanie

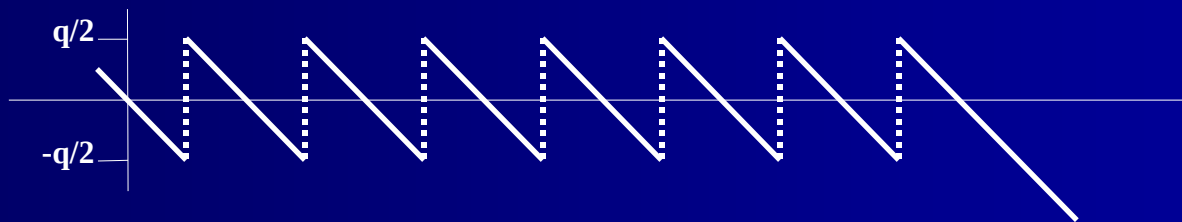
- diskretizácia hodnôt analógového signálu
- vstupný rozsah – Range, Full Scale (FS), Full Scale Range (FSR)
- rozlišovacia schopnosť – Resolution
 - počet bitov n
 - počet hodnôt $N = 2^n$
- krok kvantovania – quantum $q = FS / 2^n$

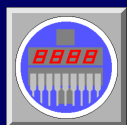

Kvantovanie

chyba kvantovania Δq

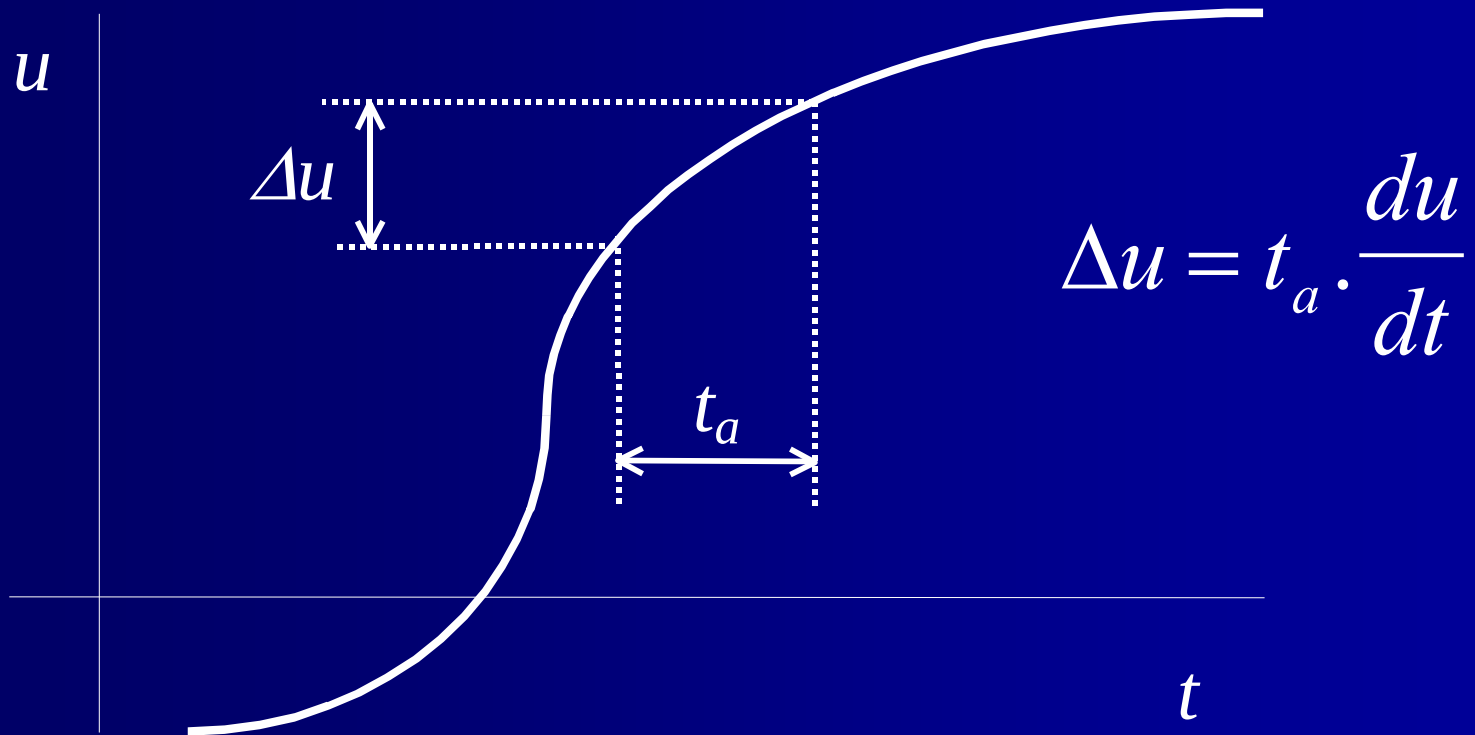

Kvantovanie

- Ideálny („bezchybný“) AČP má chybu kvantovania $= \pm q/2$.
- Chyba kvantovania spôsobuje kvantizačný šum s efektívnou hodnotou $U_q = q / \sqrt{12}$.

Vzorkovanie

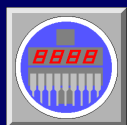
Vzorkovanie

$$\Delta u = t_a \cdot \frac{d(A \cdot \sin \omega t)}{dt} = t_a \cdot A \cdot \omega$$

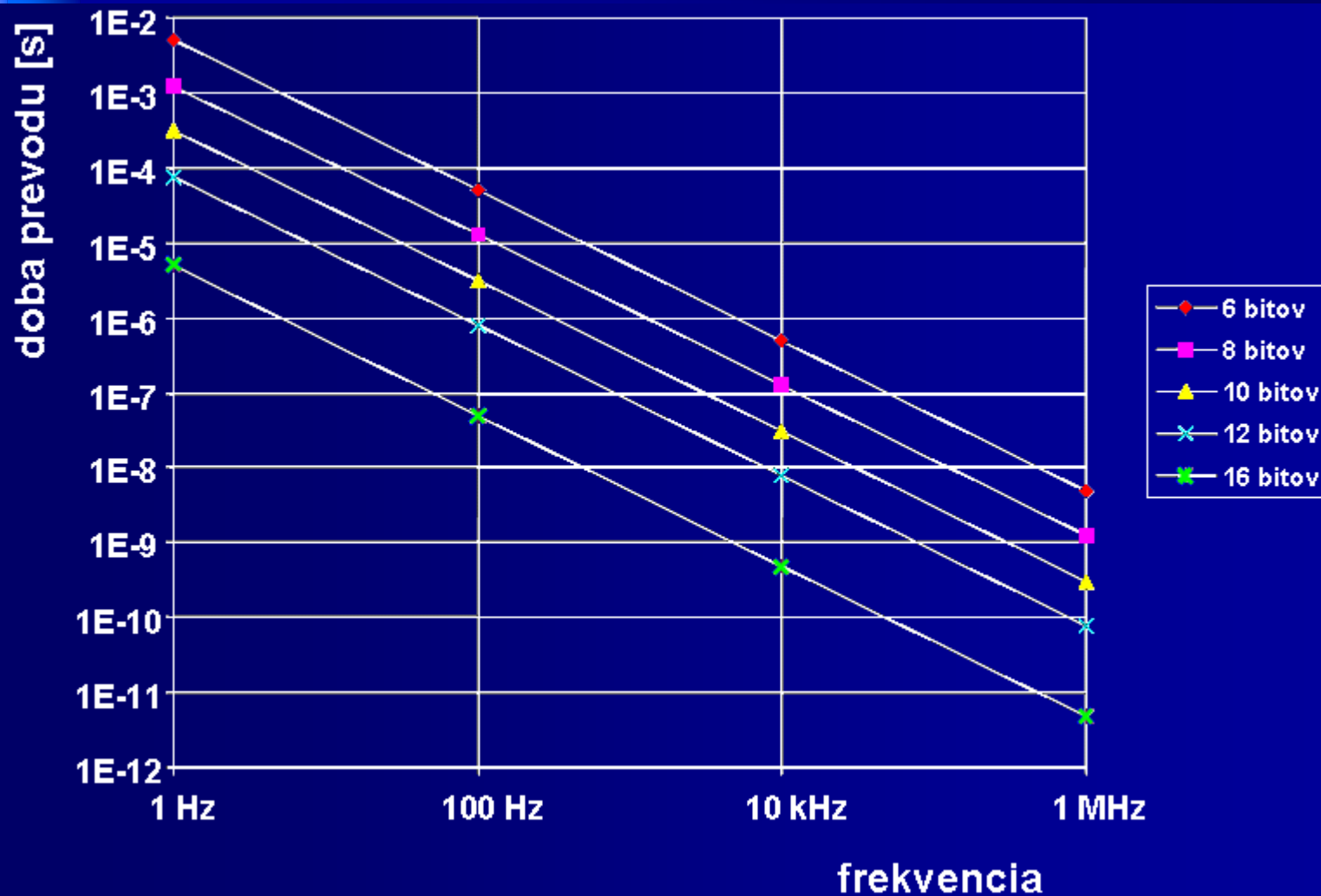
$$\delta u = \frac{\Delta u}{2A} = \pi \cdot f \cdot t_a \qquad t_a = \frac{\delta u}{\pi \cdot f}$$

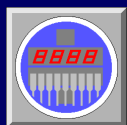
$$n = 10 \text{ bit} \Rightarrow \delta u < 0,001$$

$$f = 1 \text{ kHz} \Rightarrow t_a < 318 \text{ ns}$$

Vzorkovanie

Vzorkovacia teoréma

- Ak spojitý, **frekvenčne ohraničený signál** neobsahuje žiadne frekvenčné zložky nad frekvenciou f_h ,

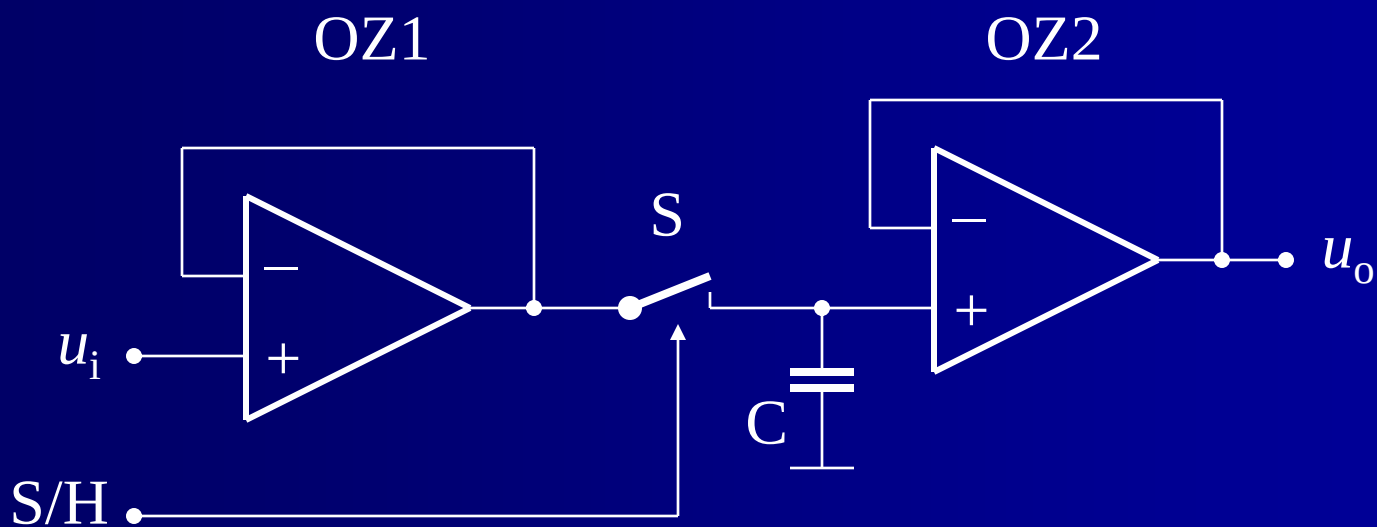
potom pôvodný signál **môže byť rekonštruovaný bez skreslenia,**

ak je navzorkovaný frekvenciou f_s vyššou než dvojnásobok f_h

$$f_s > 2 \cdot f_h$$

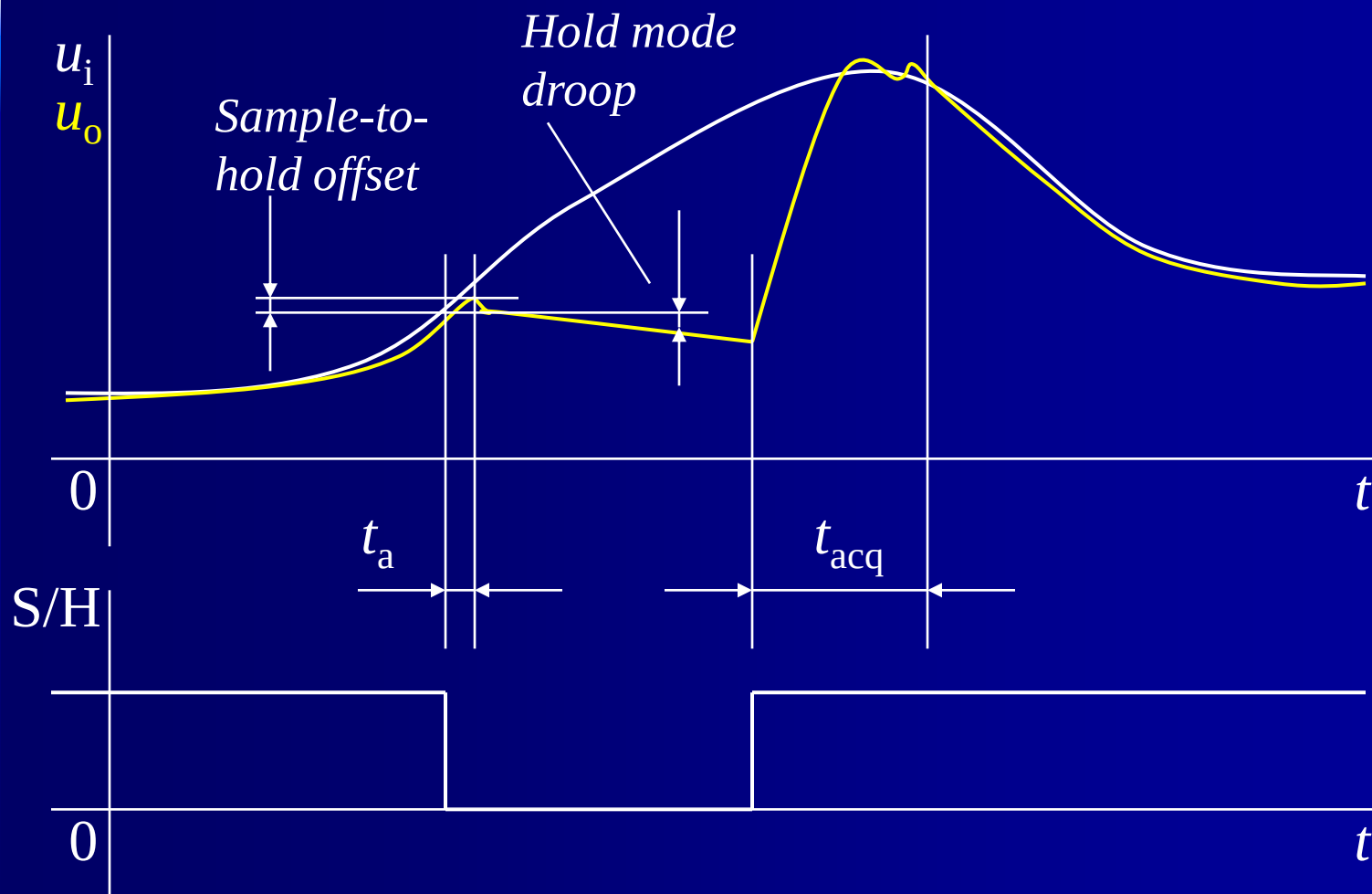

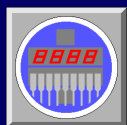
Vzorkovací obvod (Sample&Hold, Track & Hold)

Vzorkovací obvod (S&H, T&H)

Kódovanie

- Binárne (dvojkové) kódy - váhové
- Priamy binárny kód

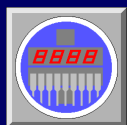
$$N = a_1 \cdot 2^{-1} + a_2 \cdot 2^{-2} + a_3 \cdot 2^{-3} + \dots + a_n \cdot 2^{-n}$$

- Binárny kód s posunutím – Offset Binary
 - najčastejšie používaný v AČP a ČAP
- Doplnkový kód – Two's Complement
 - vhodný na aritmetické operácie
- Inverzný kód – One's Complement
 - jednoduchý prevod na veľkosť + znamienko

Kódovanie

Analógová hodnota	Bin. kód s posunutím	Doplňkový bin. kód	Inverzný bin. kód
-4 V	000	100	---
-3 V	001	101	100
-2 V	010	110	101
-1 V	011	111	110
-0 V	100	000	111
+0 V	100	000	000
+1 V	101	001	001
+2 V	110	010	010
+3 V	111	011	011

Kódovanie

- MSB – Most Significant Bit
- LSB – Least Significant Bit
- Grayov kód
- BCD kód – Binary Coded Decimal
 - 3 1/2 -miestny voltmeter - ± 1999 mV
 - 3 3/4 -miestny voltmeter - ± 3999 mV

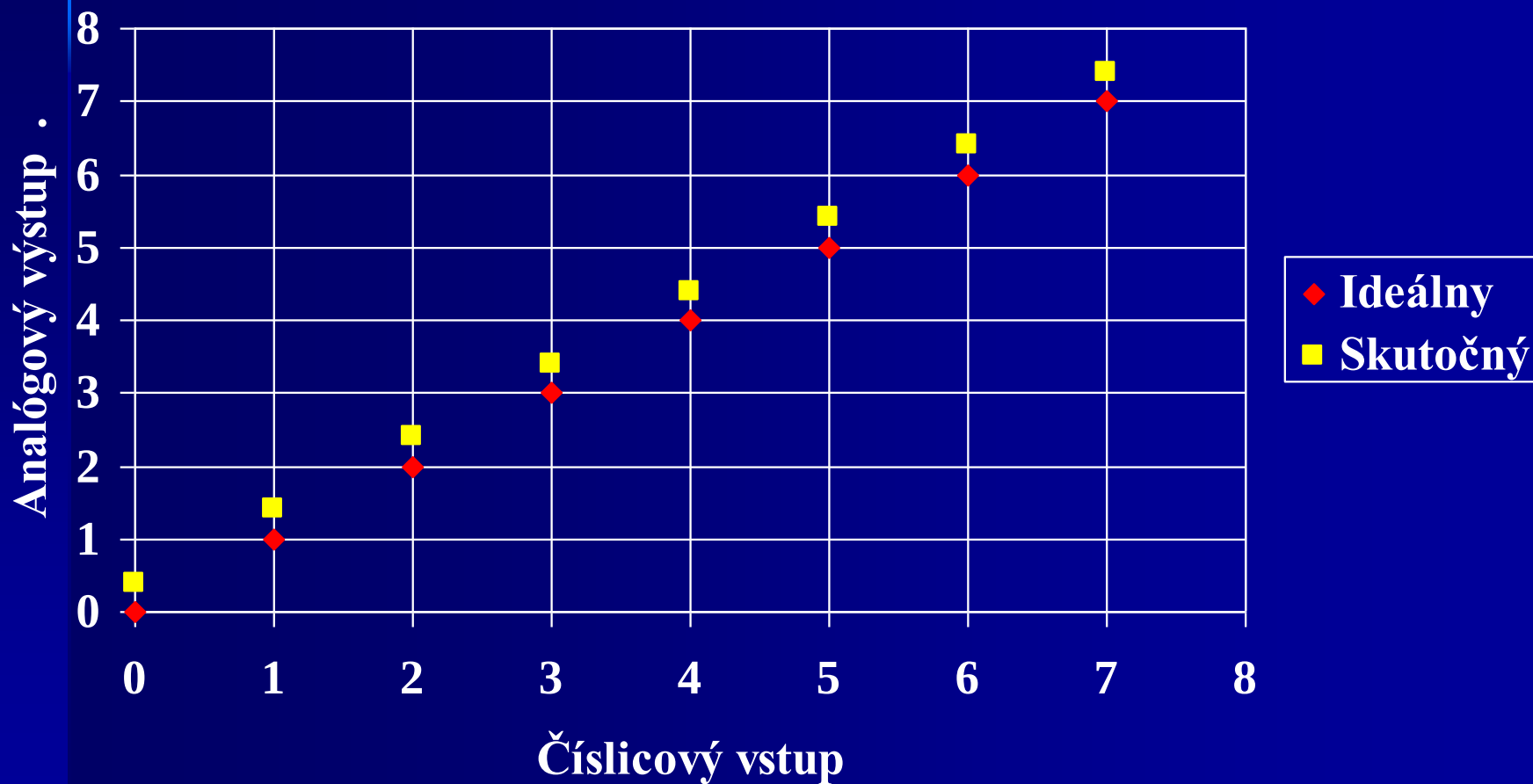

Chyby ČAP a AČP

- Chyba nuly
- Chyba zosilnenia
- Chyba linearity
 - integrálna nelinearita
 - diferenciálna nelinearita

Chyba nuly ČAP

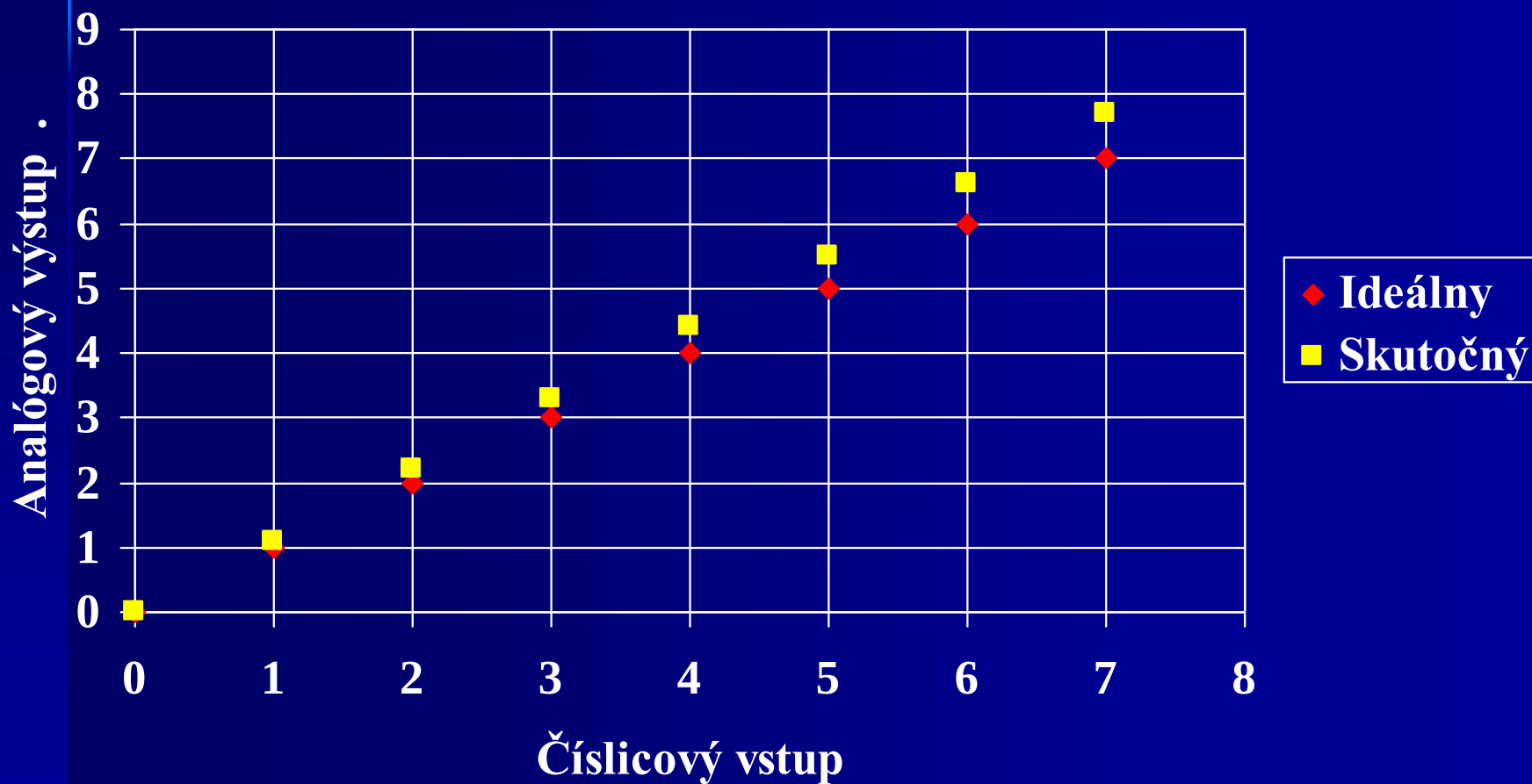

Chyba nuly ČAP

$$\Delta_0 = Y_{0s} - Y_{0i}$$

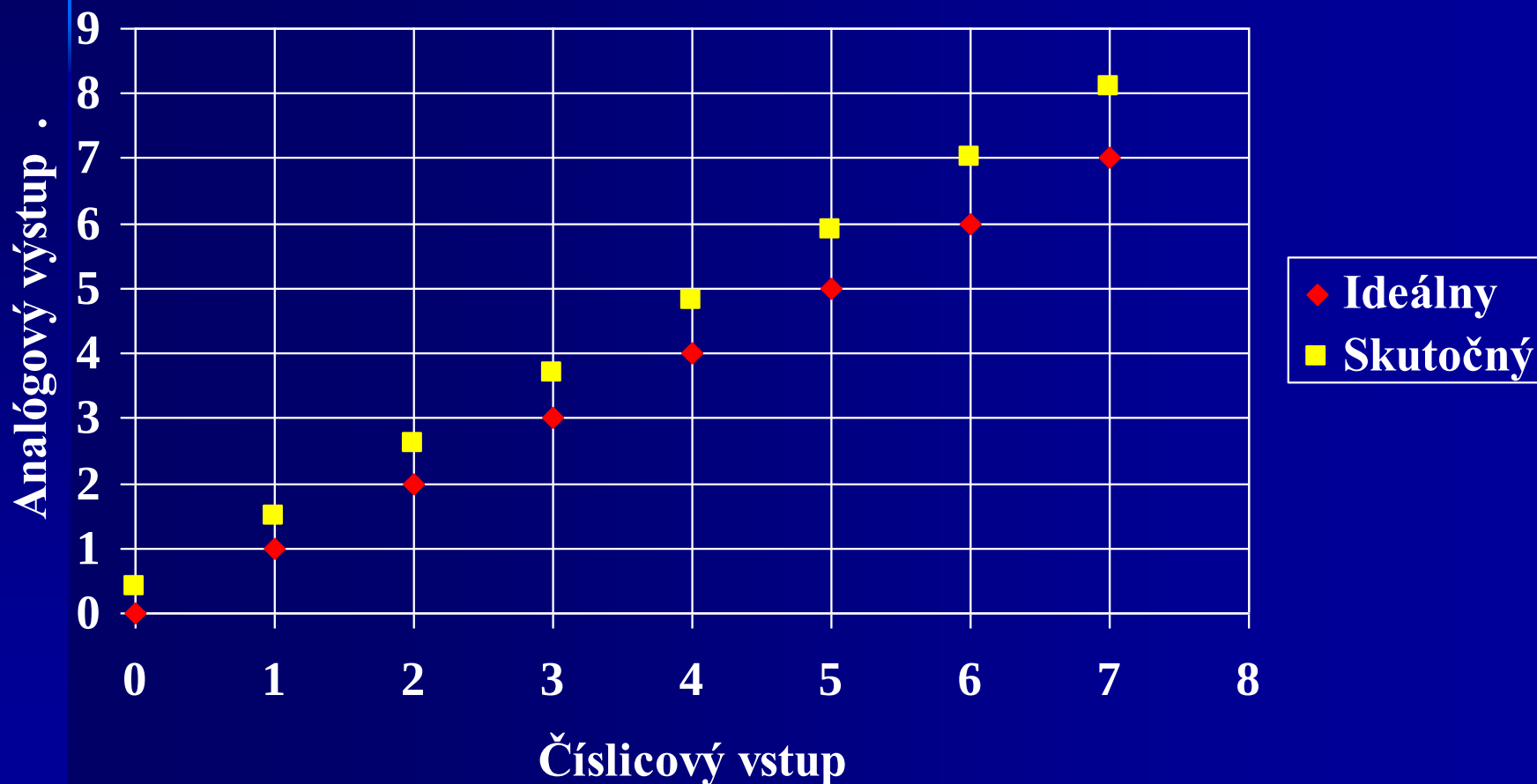

Chyba zosilnenia ČAP

Chyby nuly a zosilnenia ČAP

Chyba zosilnenia ČAP

$$\delta_z = \frac{Y_{ms} - Y_{0s}}{X_{ms} - X_{0s}} - \frac{Y_{mi} - Y_{0i}}{X_{mi} - X_{0i}}$$

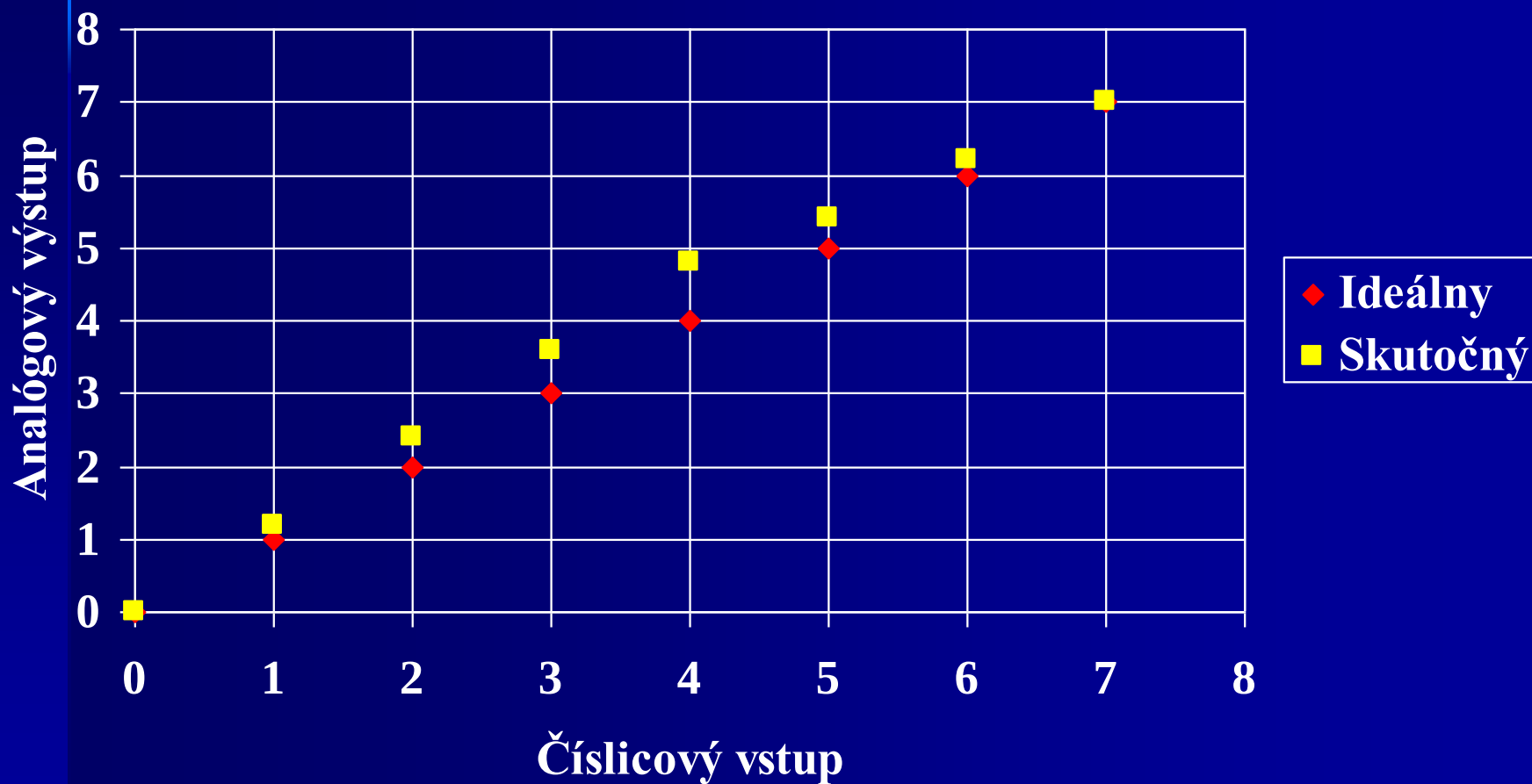
$$\delta_z = \frac{Y_{ms} - Y_{0s}}{X_m - X_0} - \frac{Y_{mi} - Y_{0i}}{X_m - X_0}$$

$$\delta_z = \frac{Y_{ms} - Y_{0s} - Y_{mi} + Y_{0i}}{X_m - X_0}$$

$$\delta_z = \frac{Y_{ms} - Y_{mi} - \Delta_0}{X_m - X_0}$$

Chyba linearity ČAP

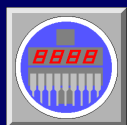
Chyba linearity

- Integrálna nelinearita
 - Maximálna odchýlka medzi prevodovou charakteristikou a jej priamkovou náhradou
- Diferenciálna nelinearita
 - Maximálny rozdiel medzi skutočným a ideálnym krokom kvantovania

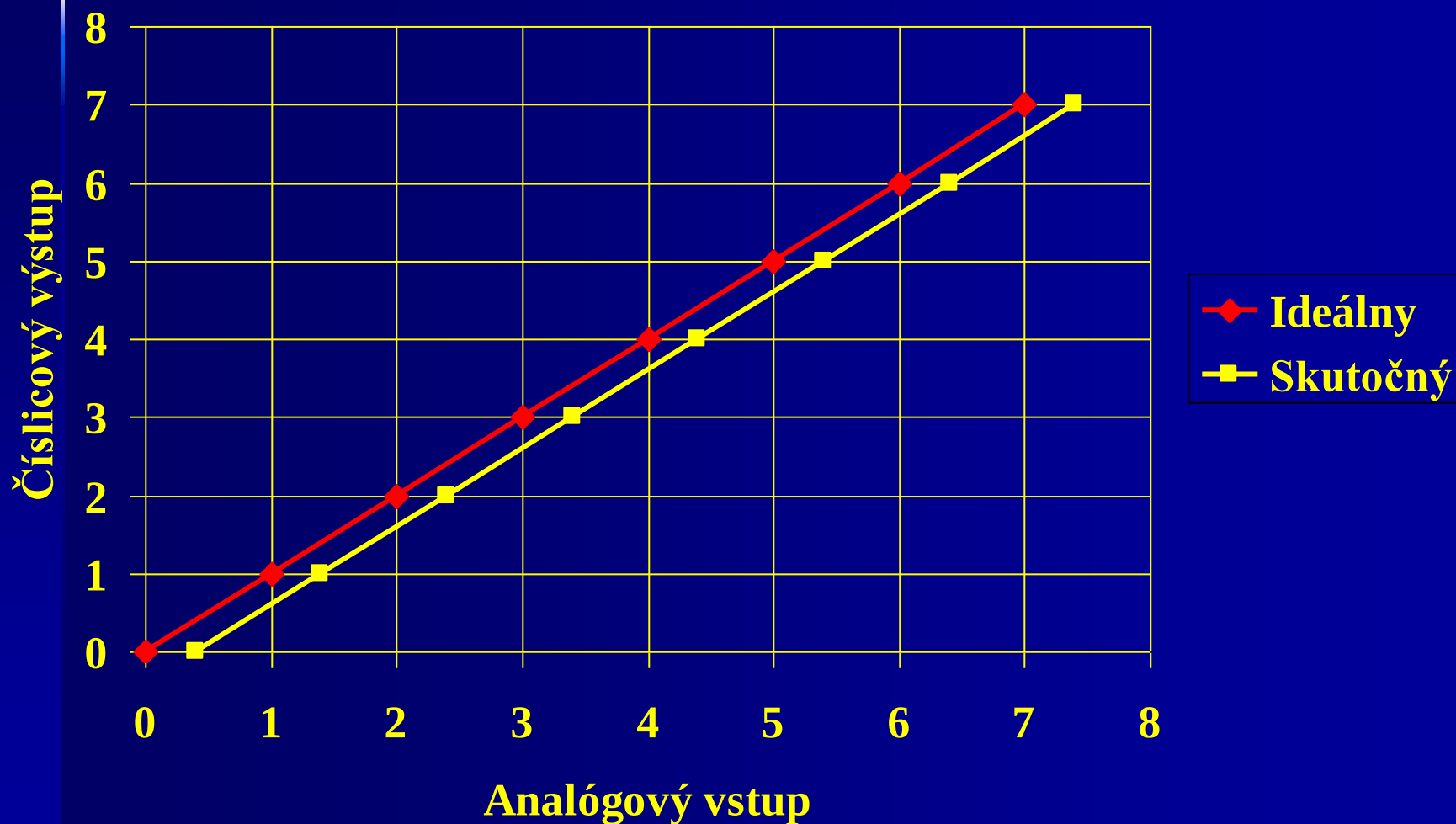

Postup zisťovania chýb ČAP

- Odmeranie prevodovej charakteristiky
- Chyba nuly (z jednej hodnoty)
 - odčítanie chyby nuly
- Chyba zosilnenia (z druhej hodnoty)
 - odčítanie chyby zosilnenia
- Chyba linearity (z ostatných hodnôt)

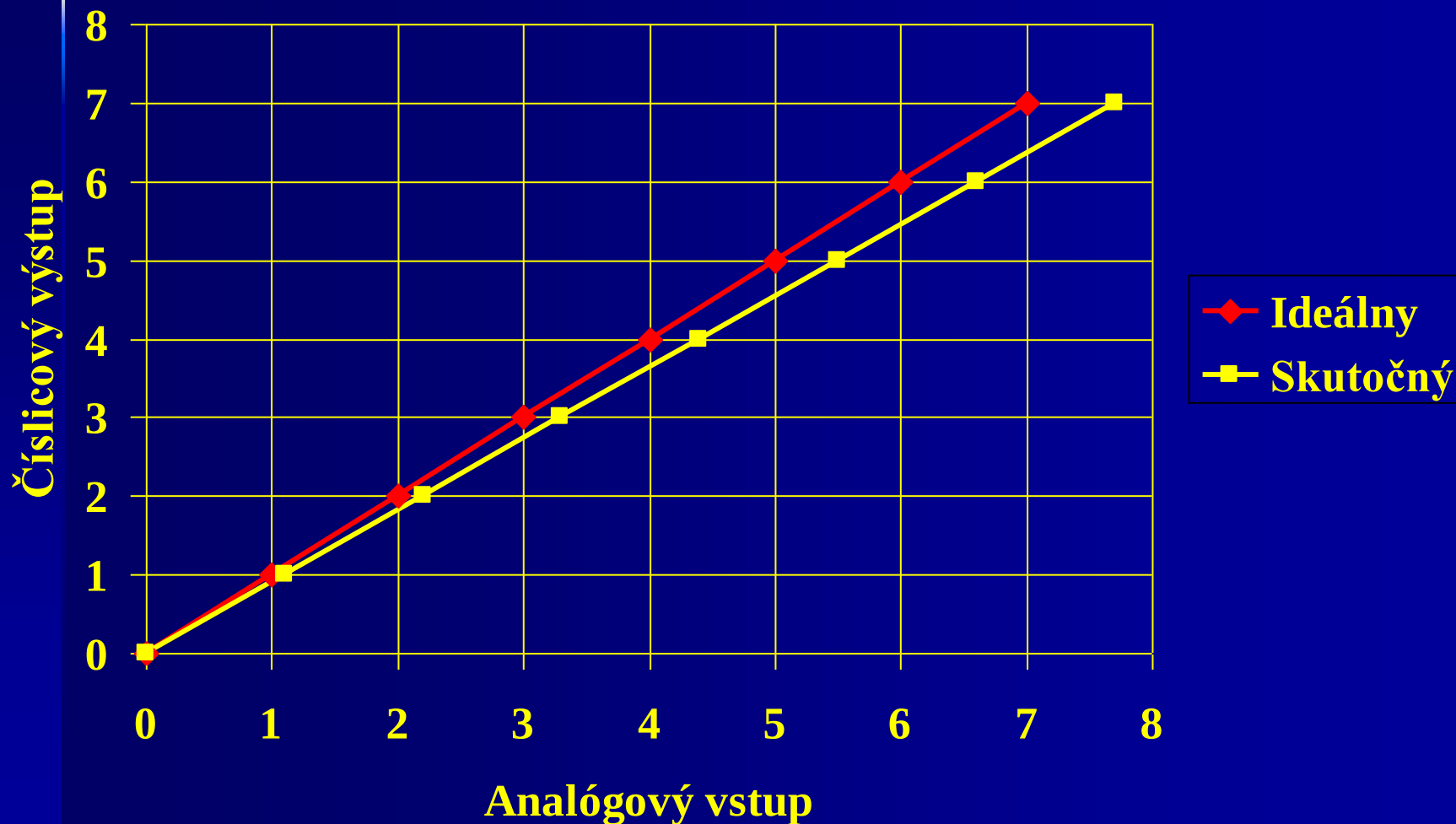

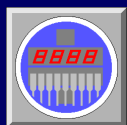
Chyba nuly AČP

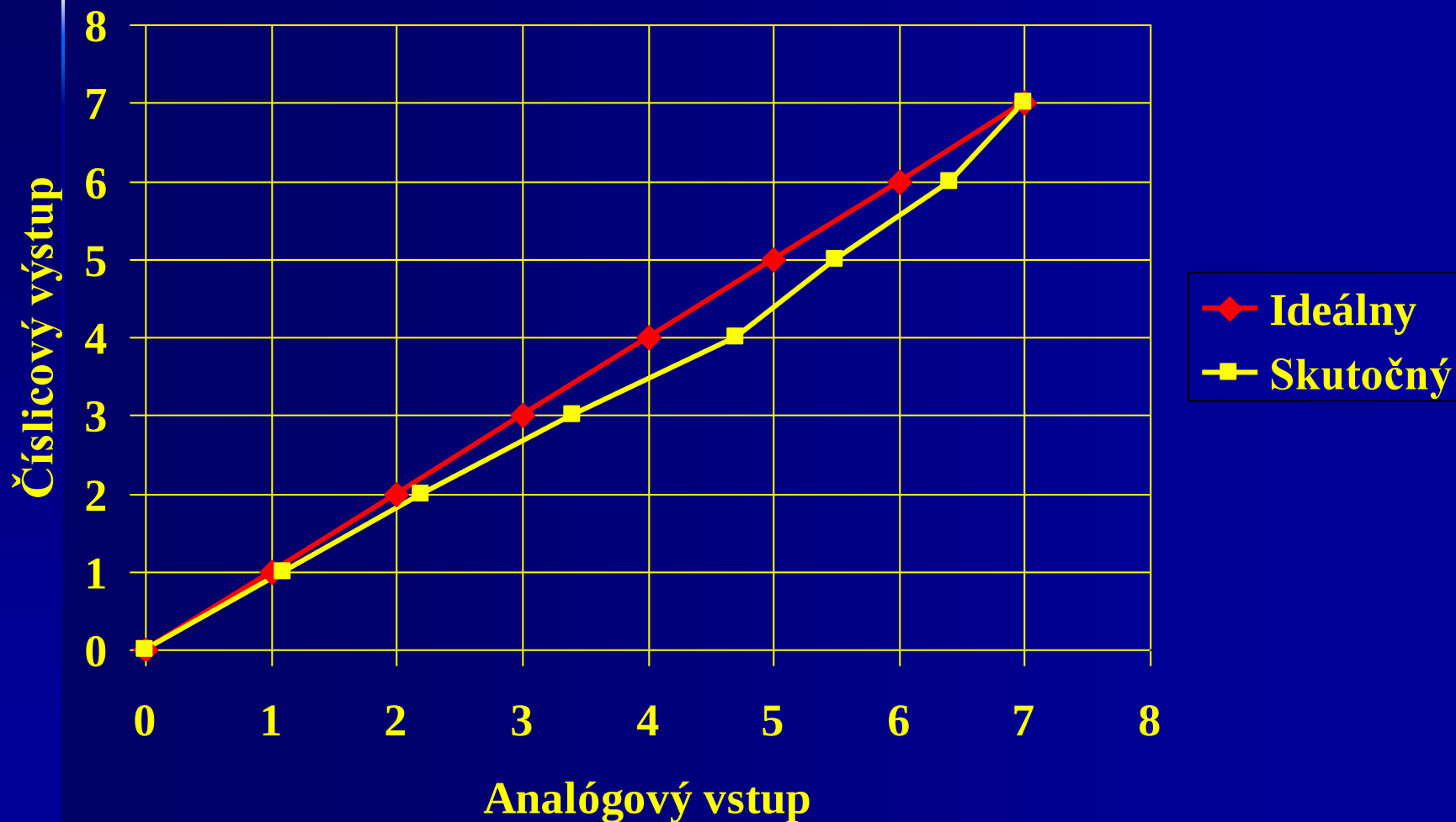

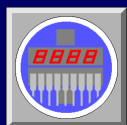
Chyba zosilnenia AČP

Chyba linearity AČP

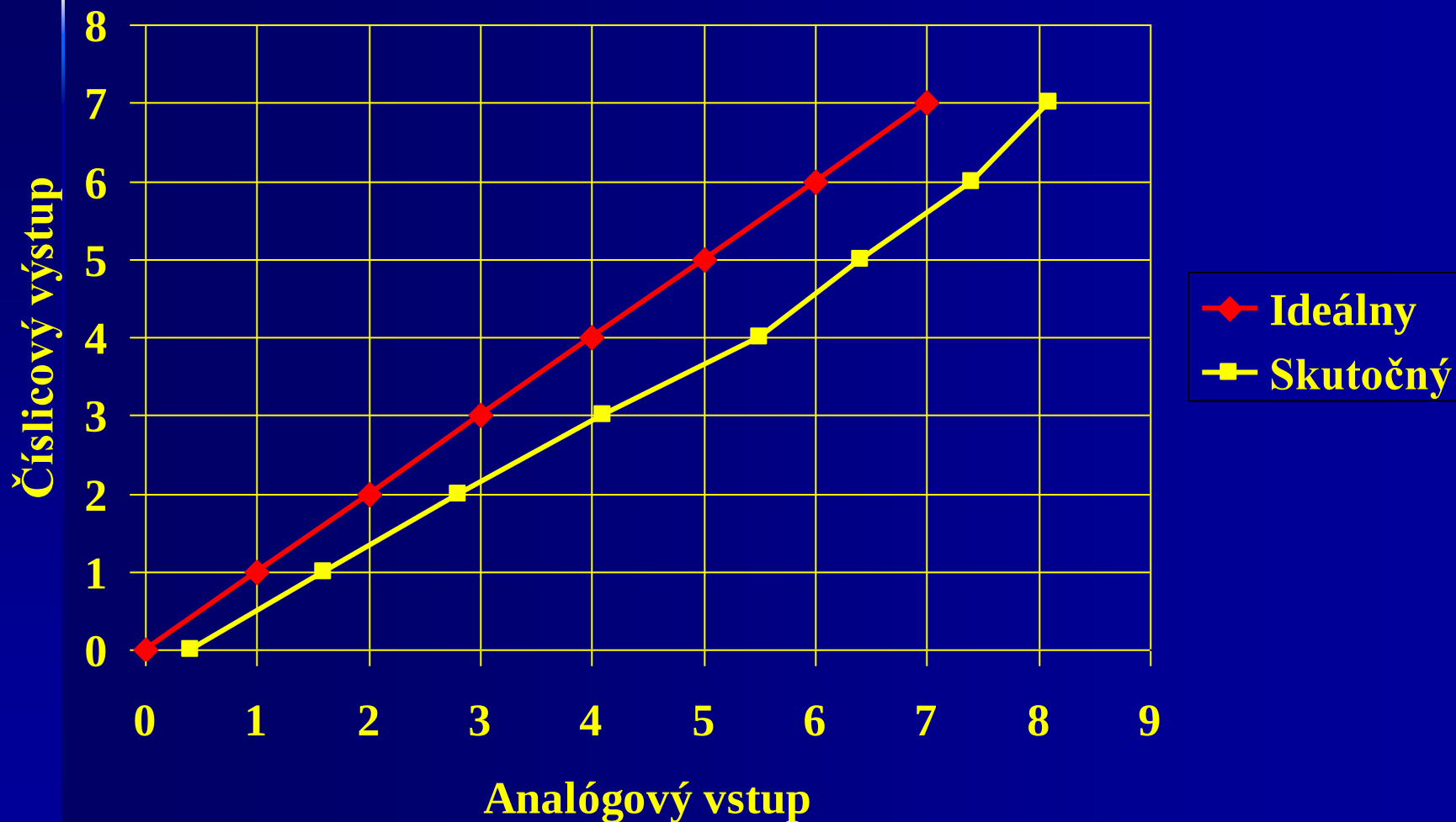

Postup zisťovania chýb AČP

- Odmeranie prevodovej charakteristiky
- Chyba nuly (z jednej hodnoty)
 - odčítanie chyby nuly
- Chyba zosilnenia (z druhej hodnoty)
 - odčítanie chyby zosilnenia
- Chyba linearity (z ostatných hodnôt)

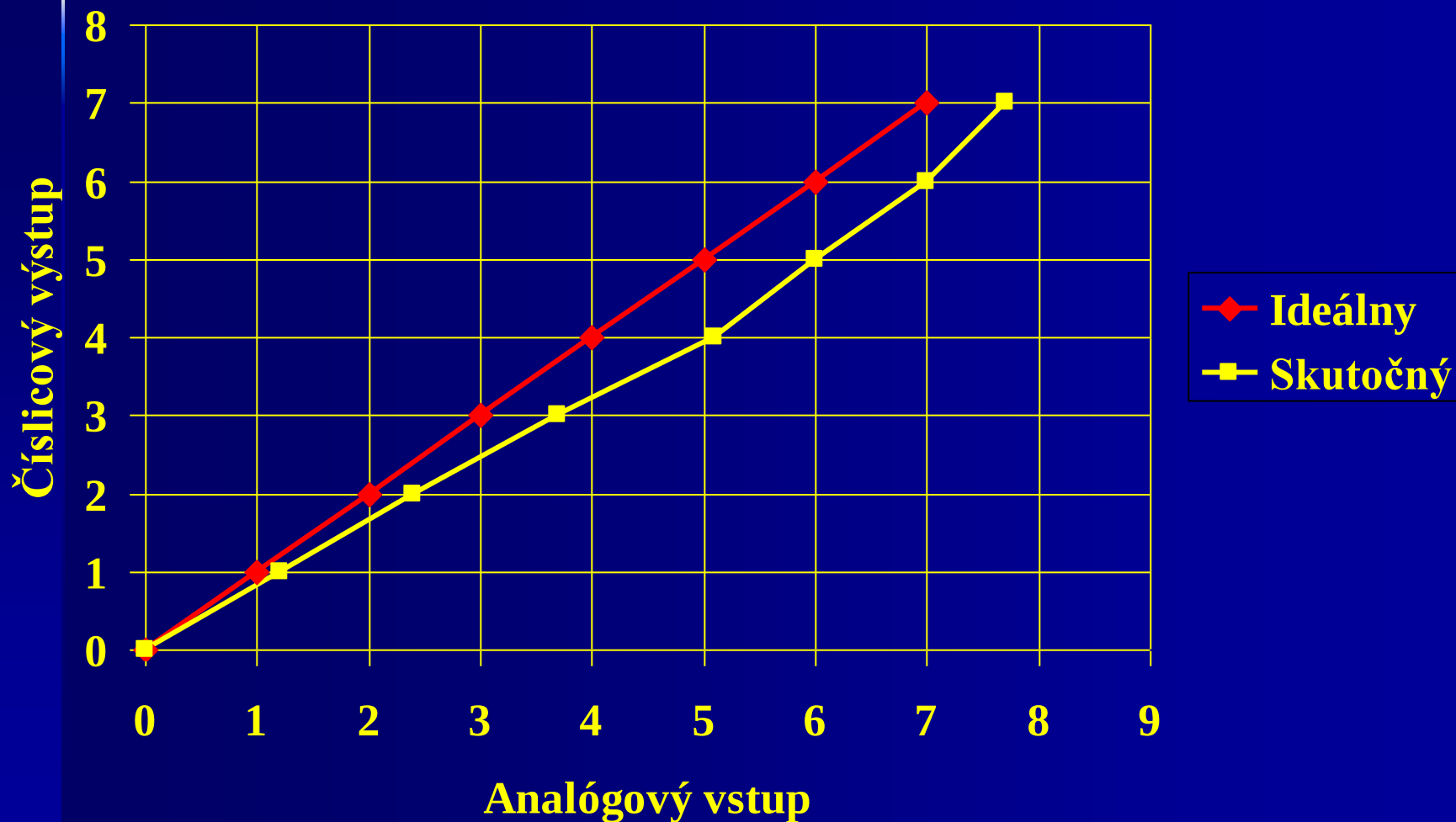

Celková chyba AČP

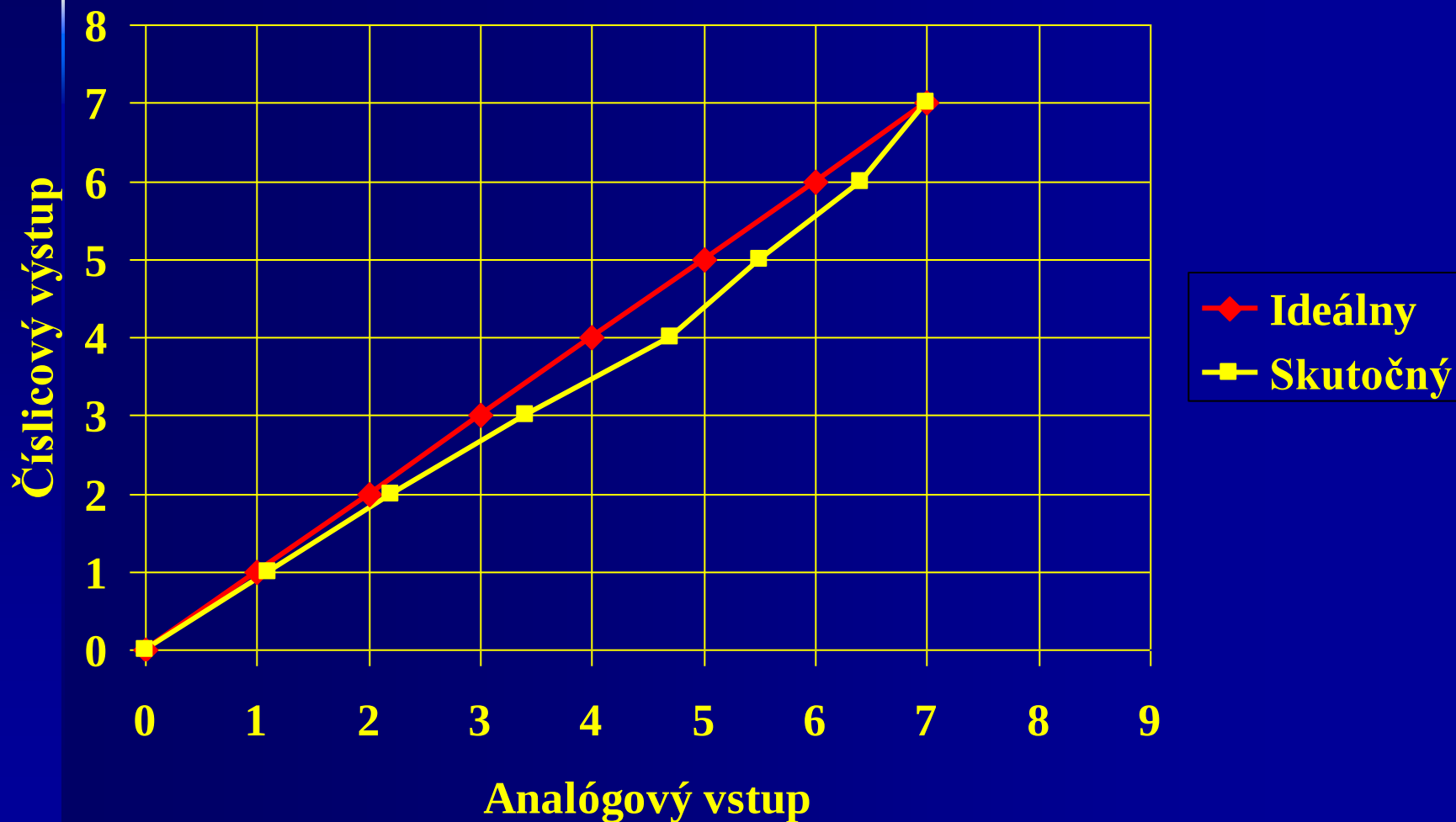

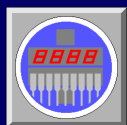
Chyba AČP bez chyby nuly

Chyba AČP bez chyby nuly a chyby zosilnenia

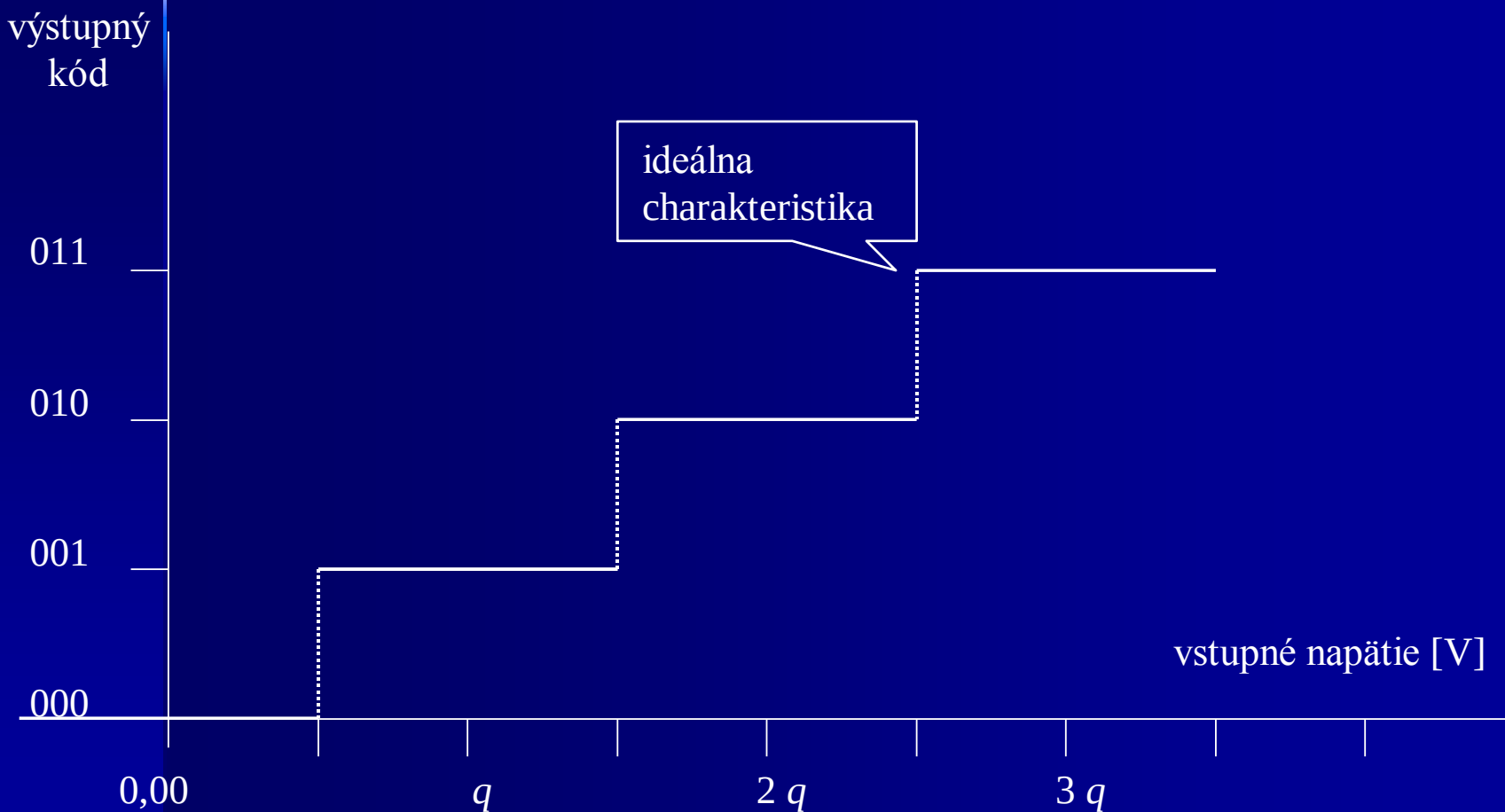
Ako je to s chybami AČP naozaj

- Nezistujú sa hodnoty číslicových výstupov pri daných analógových vstupných hodnotách,

ale hodnoty analógových vstupov, pri ktorých sa MENIA číslicové výstupné hodnoty.

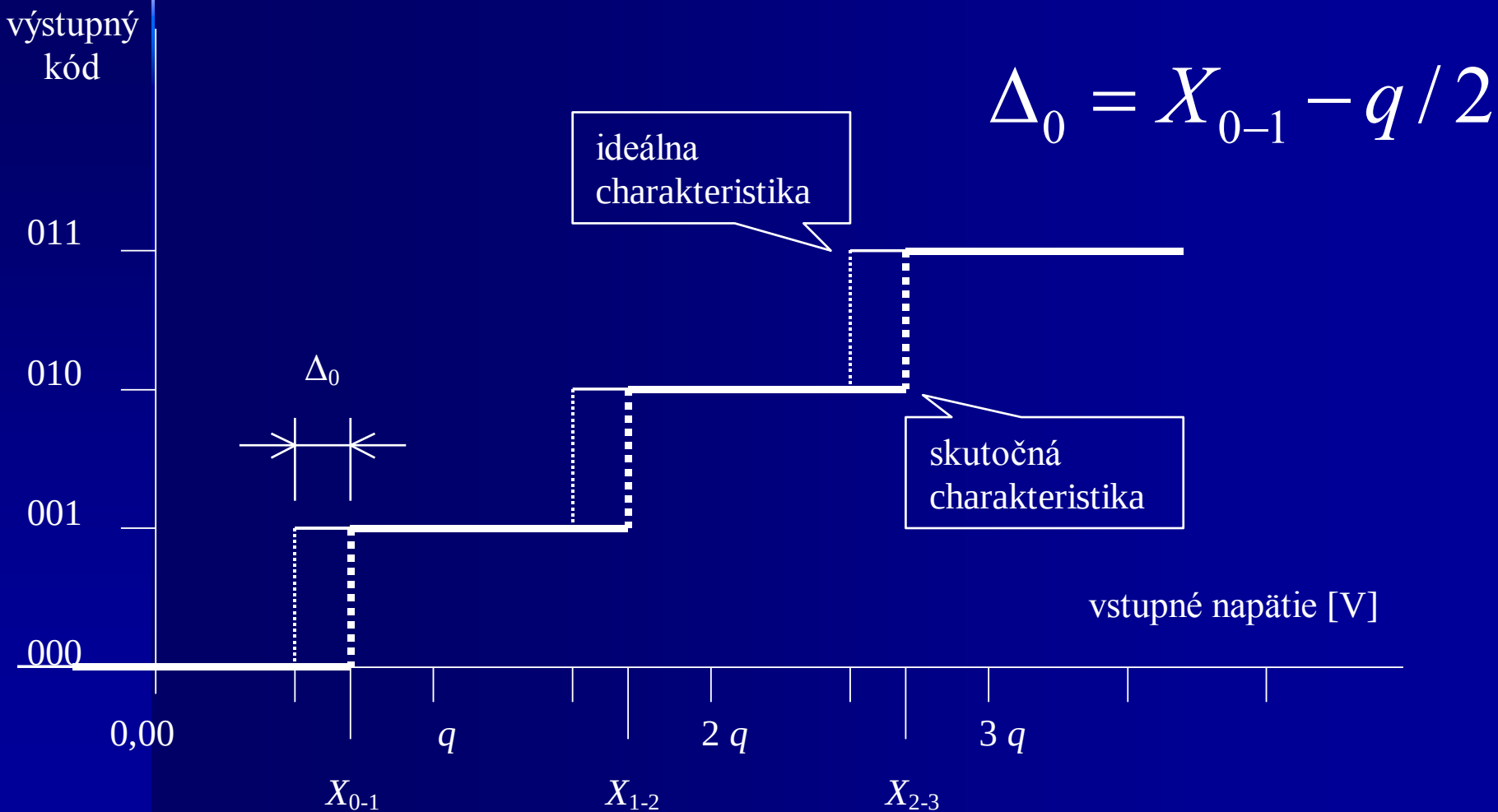

Chyba nuly AČP

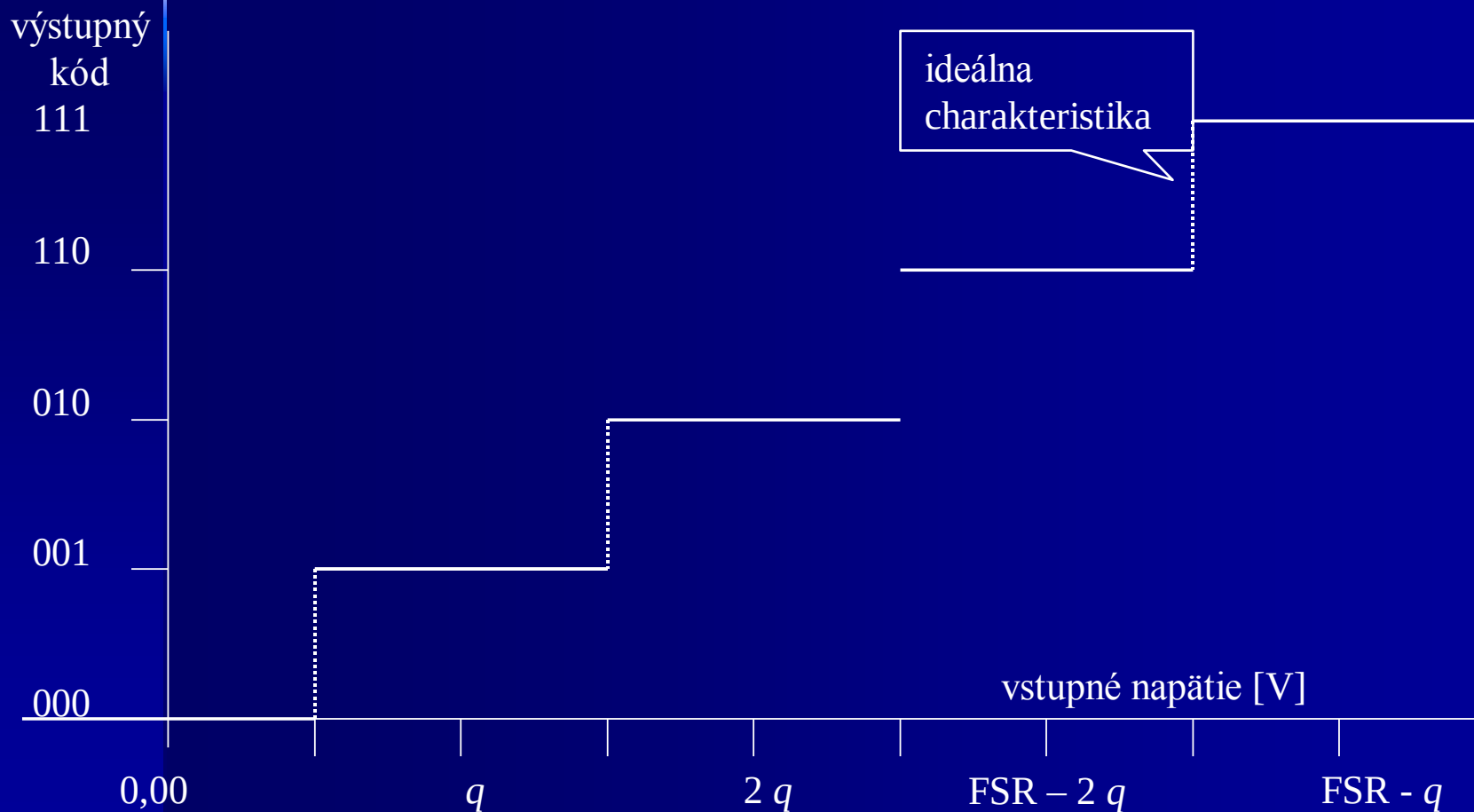

Chyba nuly AČP

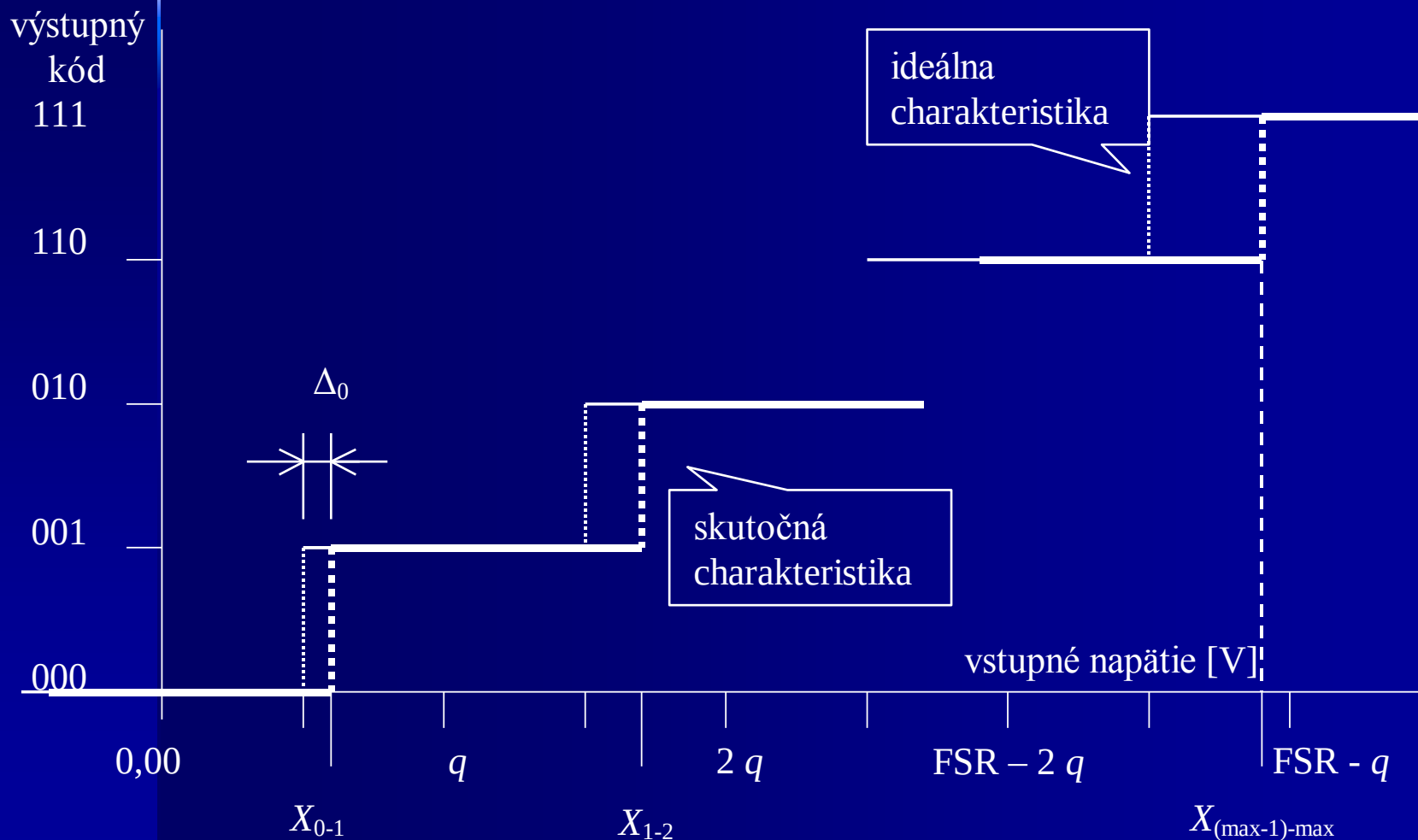

Chyba zosilnenia AČP

Chyba zosilnenia AČP

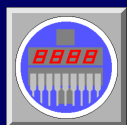

Chyba zosilnenia AČP

- $\Delta X_i = FSR - 2.q$
- $\Delta X_s = X_{(\max-1) - \max} - X_{0-1}$
- $\Delta Y_i = \Delta Y_s = FSR - 2.q$

$$\delta_z = \frac{\Delta Y_s}{\Delta X_s} - \frac{\Delta Y_i}{\Delta X_i} = \frac{\Delta Y_s}{\Delta X_s} - 1$$

Meranie chýb AČP

$n = 3, N = 8, FSR = 8 \text{ V}, q = 1 \text{ V}, X_{\max} = 7 \text{ V}$

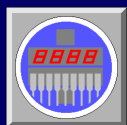
Y [V]	X [V]	Δ [V]	$\Delta - \Delta_0$	$\Delta - \Delta_0 - \Delta_z$	Δ_q
0,5	0,6	- 0,1	0,0	0,0	-
1,5	1,7	- 0,2	- 0,1	- 0,07	- 0,07
2,5	2,9	- 0,4	- 0,3	- 0,23	- 0,16
3,5	4,0	- 0,5	- 0,4	- 0,30	- 0,07
4,5	4,9	- 0,4	- 0,3	- 0,17	+ 0,13
5,5	5,8	- 0,3	- 0,2	- 0,03	+ 0,14
6,5	6,8	- 0,3	- 0,2	0,0	+ 0,03

$\Delta_0 = - 0,1 \text{ V}$ $\delta_z = - 0,2/6,2 \text{ V/V}$ $\Delta_{\text{inl}} = \pm 0,3 \text{ V}$ $\Delta_{\text{dnl}} = \pm 0,16 \text{ V}$

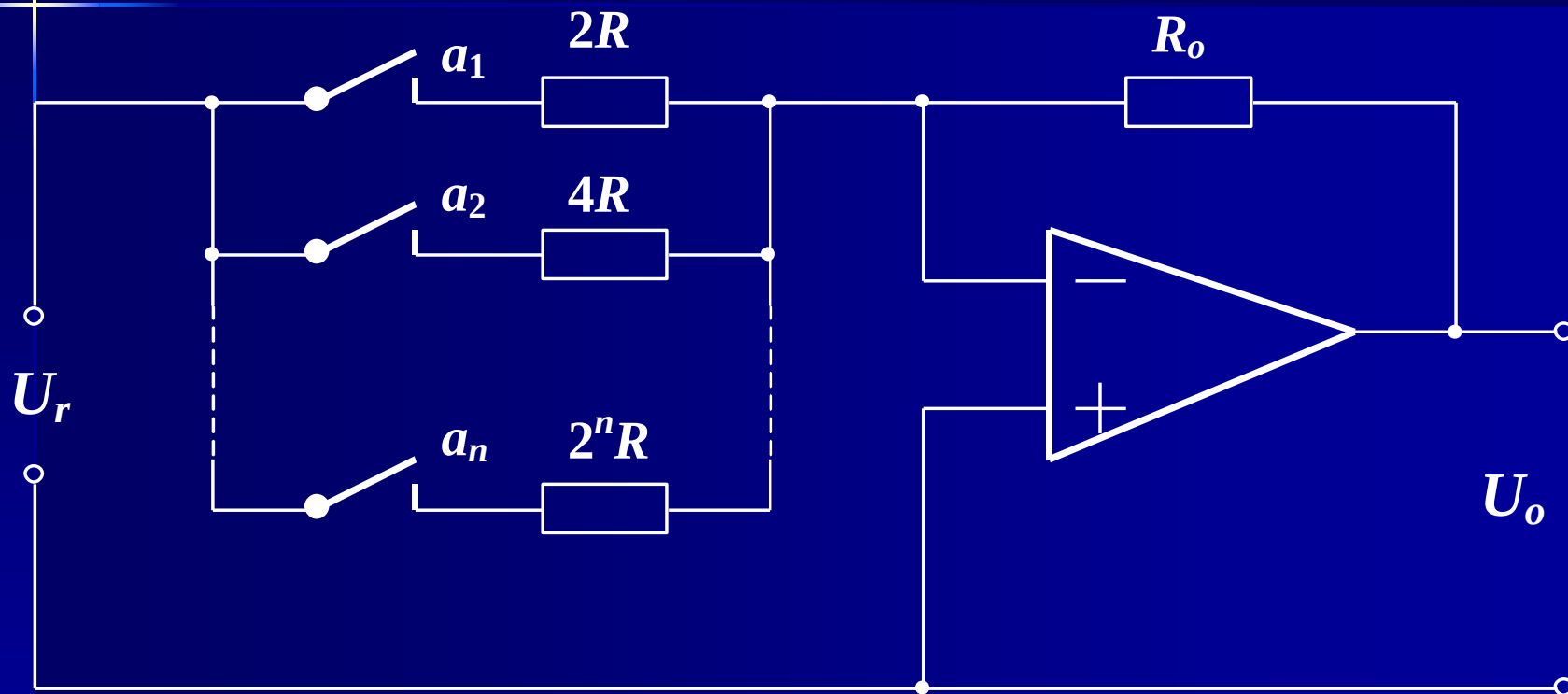

Druhy ČAP

- Paralelné ČAP
- Sériové ČAP
- ČAP s pomocným prevodom

ČAP so sčítaváním prúdov

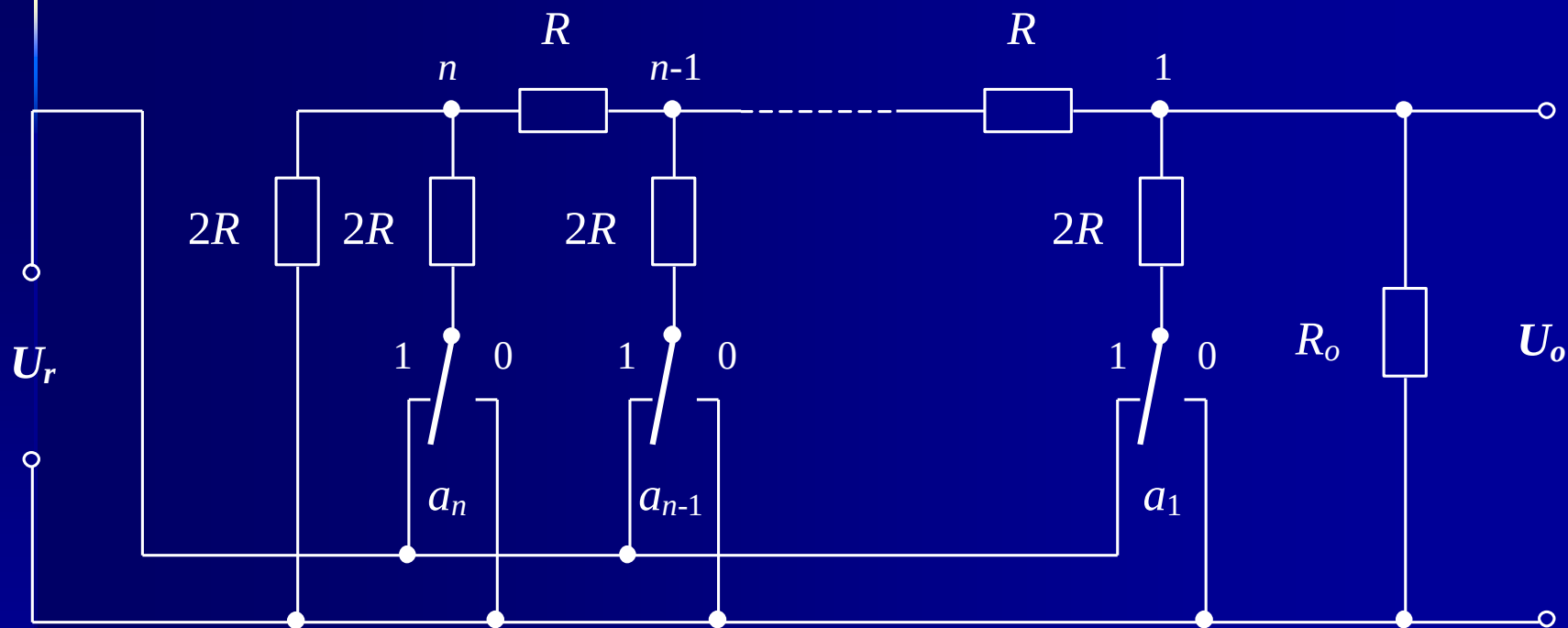

$$U_o = U_r \cdot R_o \cdot \sum_{i=1}^n \frac{a_i}{2^i R}$$

$$U_o = U_r \cdot \sum_{i=1}^n \frac{a_i}{2^i}$$

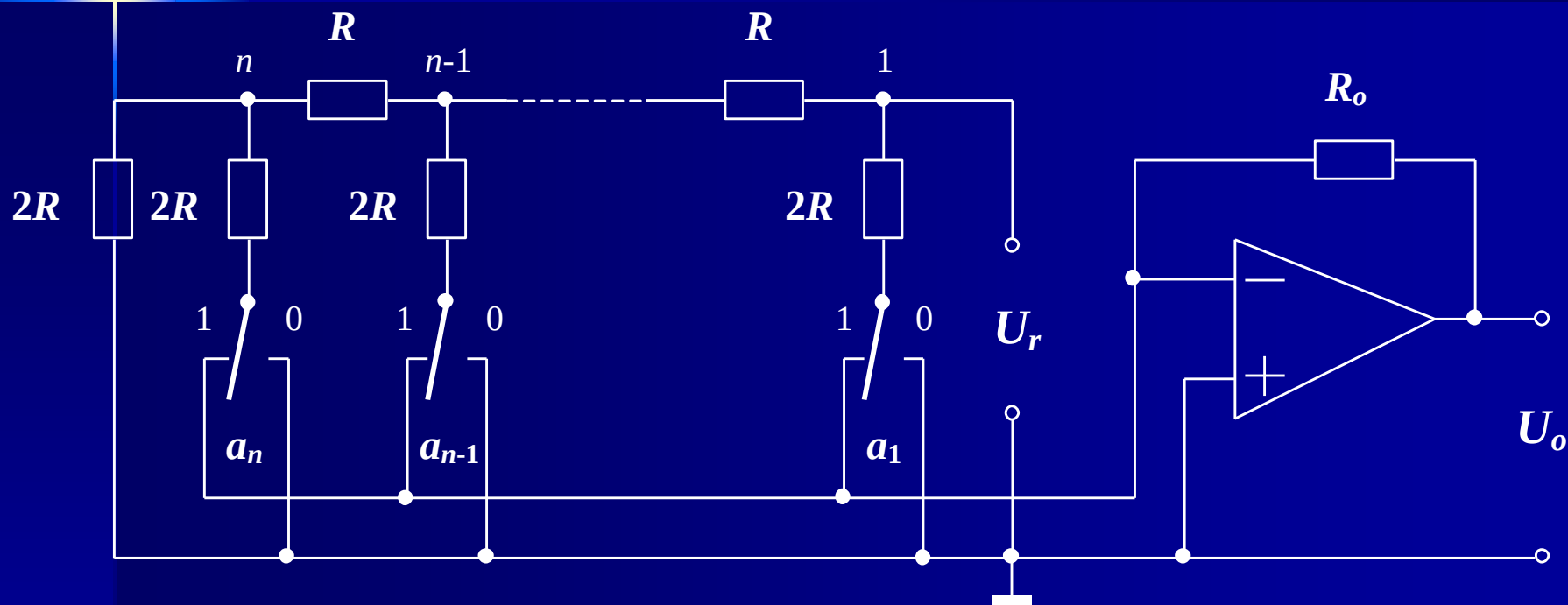
ČAP s odporovou sieťou R-2R

$$U_o = U_r \cdot \frac{R_o}{R_o + R} \cdot \sum_{i=1}^n \frac{a_i}{2^i}$$

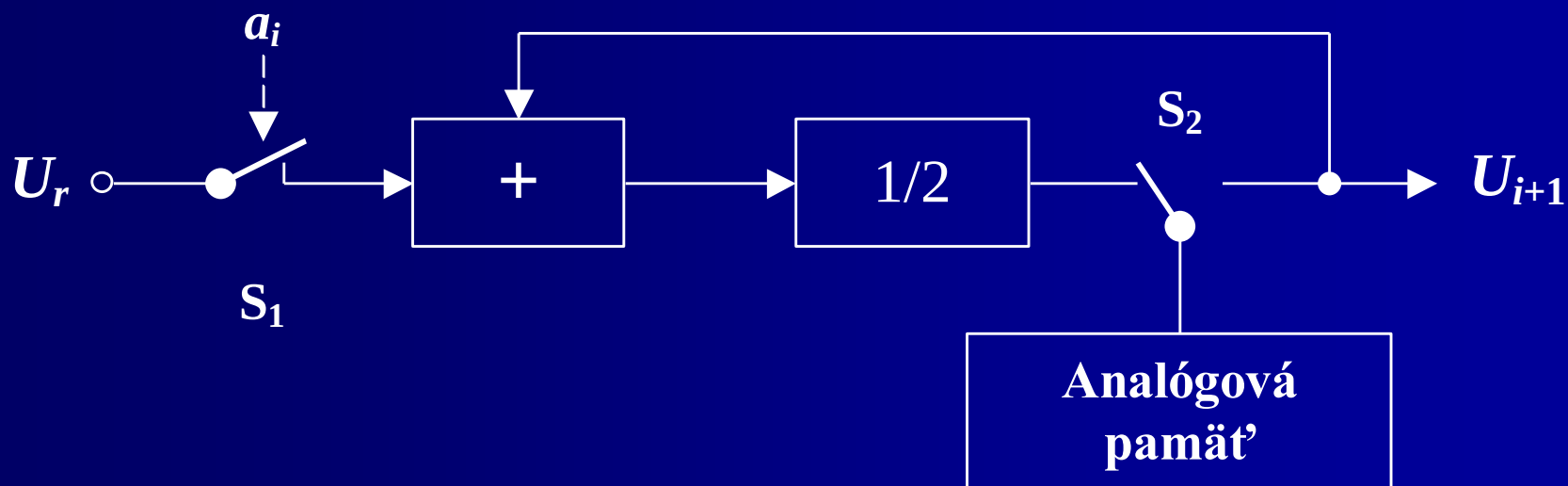
ČAP s odporovou sieťou R-2R

$$U_o = U_r \cdot \frac{R_o}{R} \cdot \sum_{i=1}^n \frac{a_i}{2^i}$$

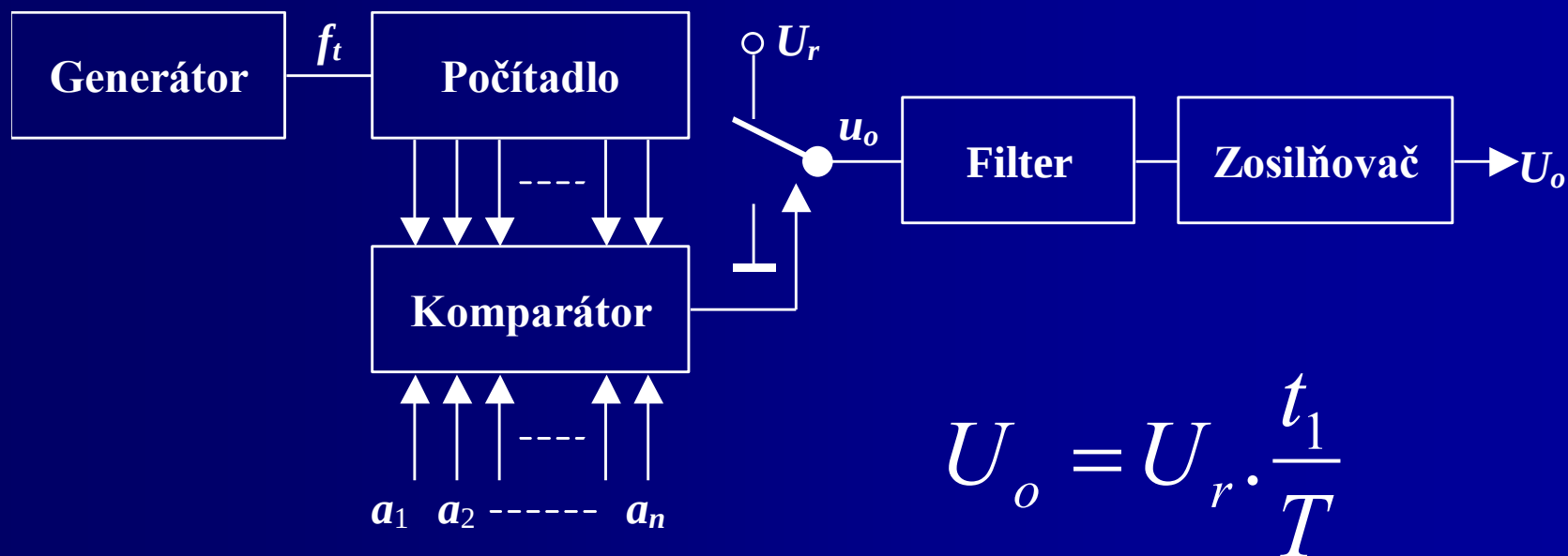
Sériový ČAP

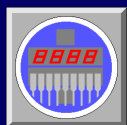

$$U_{i+1} = 1/2 \cdot (U_i + a_i \cdot U_r)$$

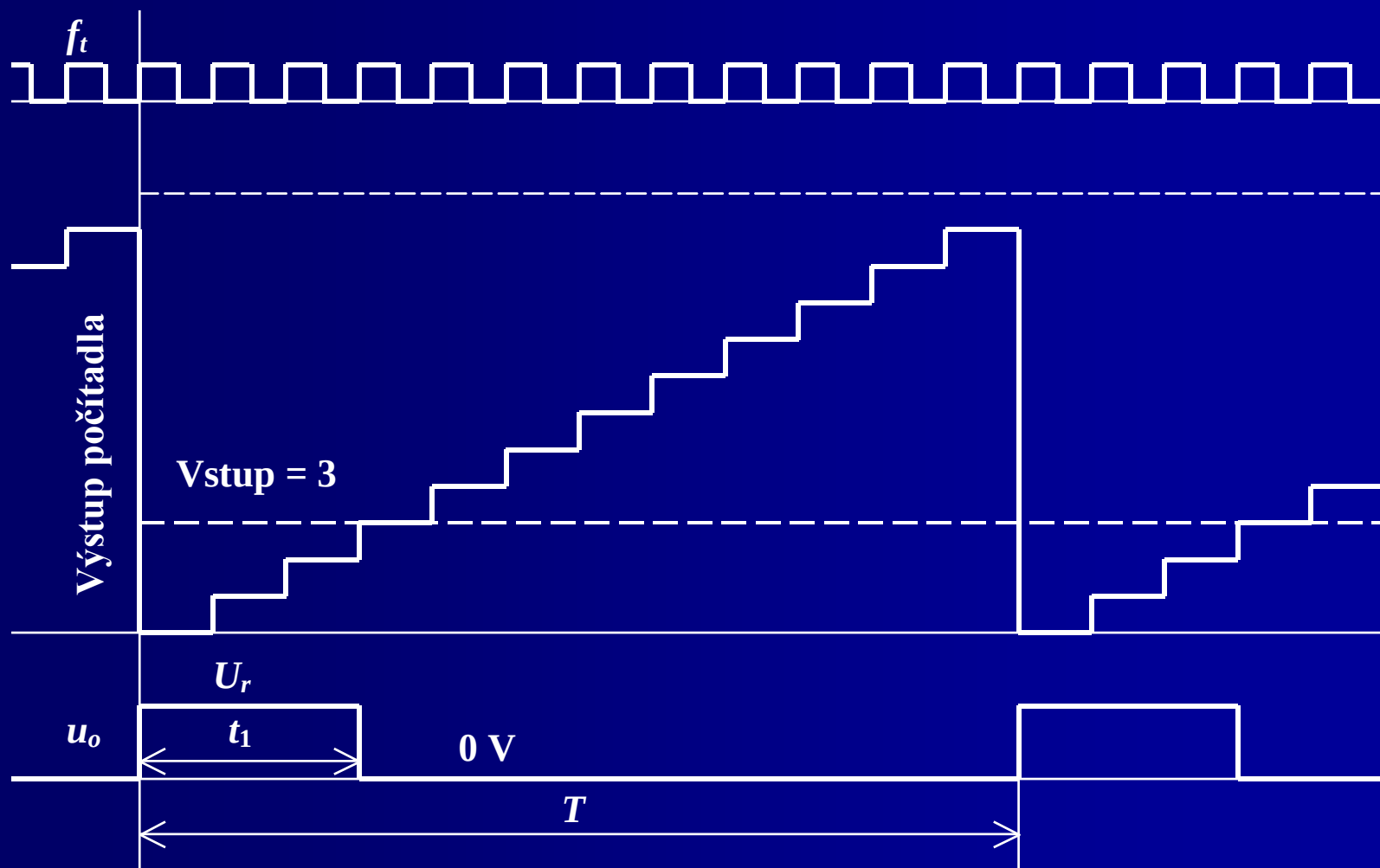

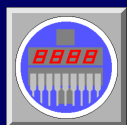
ČAP s prevodom na dĺžku impulzov

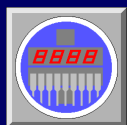
ČAP s převodem na dĺžku impulzov

Druhy AČP

- Komparačné – najrýchlejšie
- Kompenzačné – najbežnejšie
- Integračné – najpresnejšie
- Sigma-delta – najmodernejšie
- Kombinované – naj-aj-aj

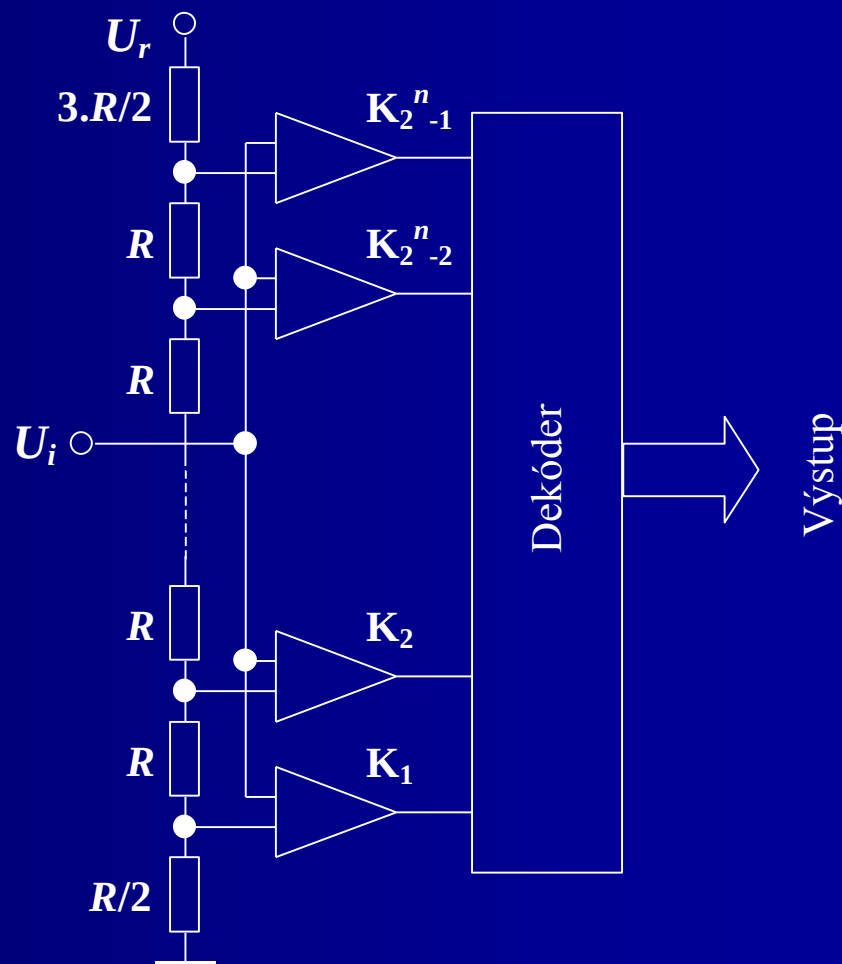
Komparačné AČP

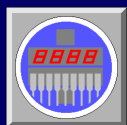
$$FSR - q - q/2 \Rightarrow$$

$$q + q + q/2 \Rightarrow$$

$$q + q/2 \Rightarrow$$

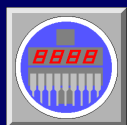
$$q/2 \Rightarrow$$

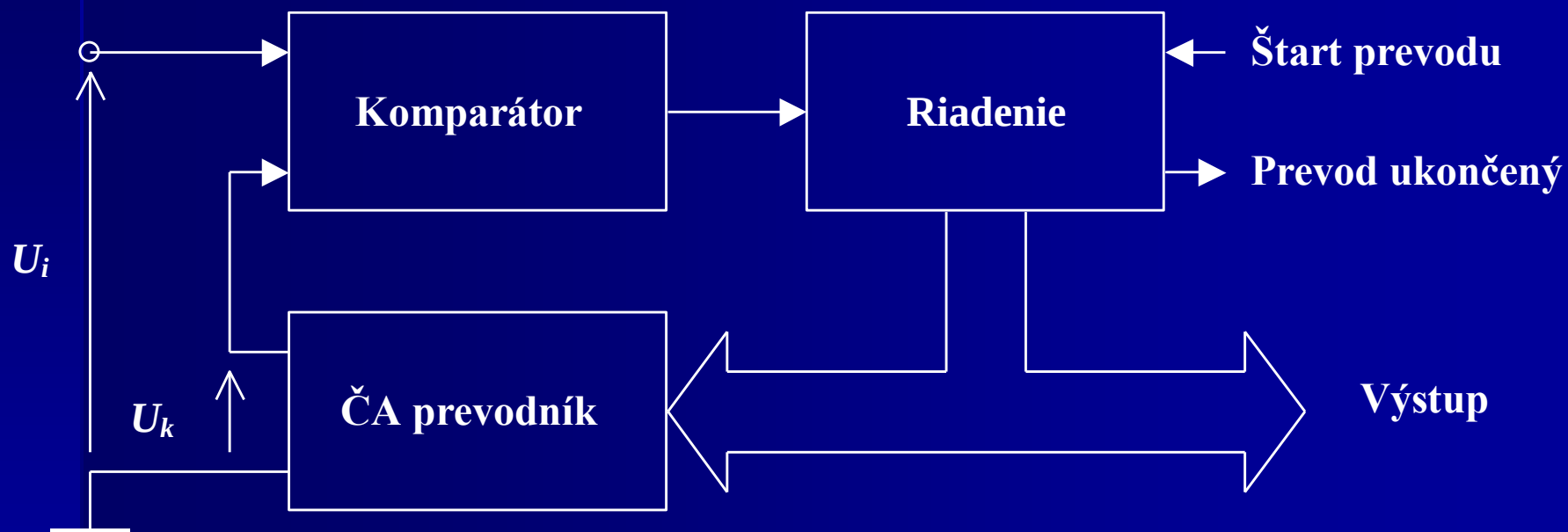

Komparačné AČP

- najrýchlejšie – 10^7 - 10^{10} prevodov/s
- málo presné – 6 - 8 bitov
- na spracovanie obrazu
- v číslicových osciloskopoch
- spracovanie radarových signálov
- ...

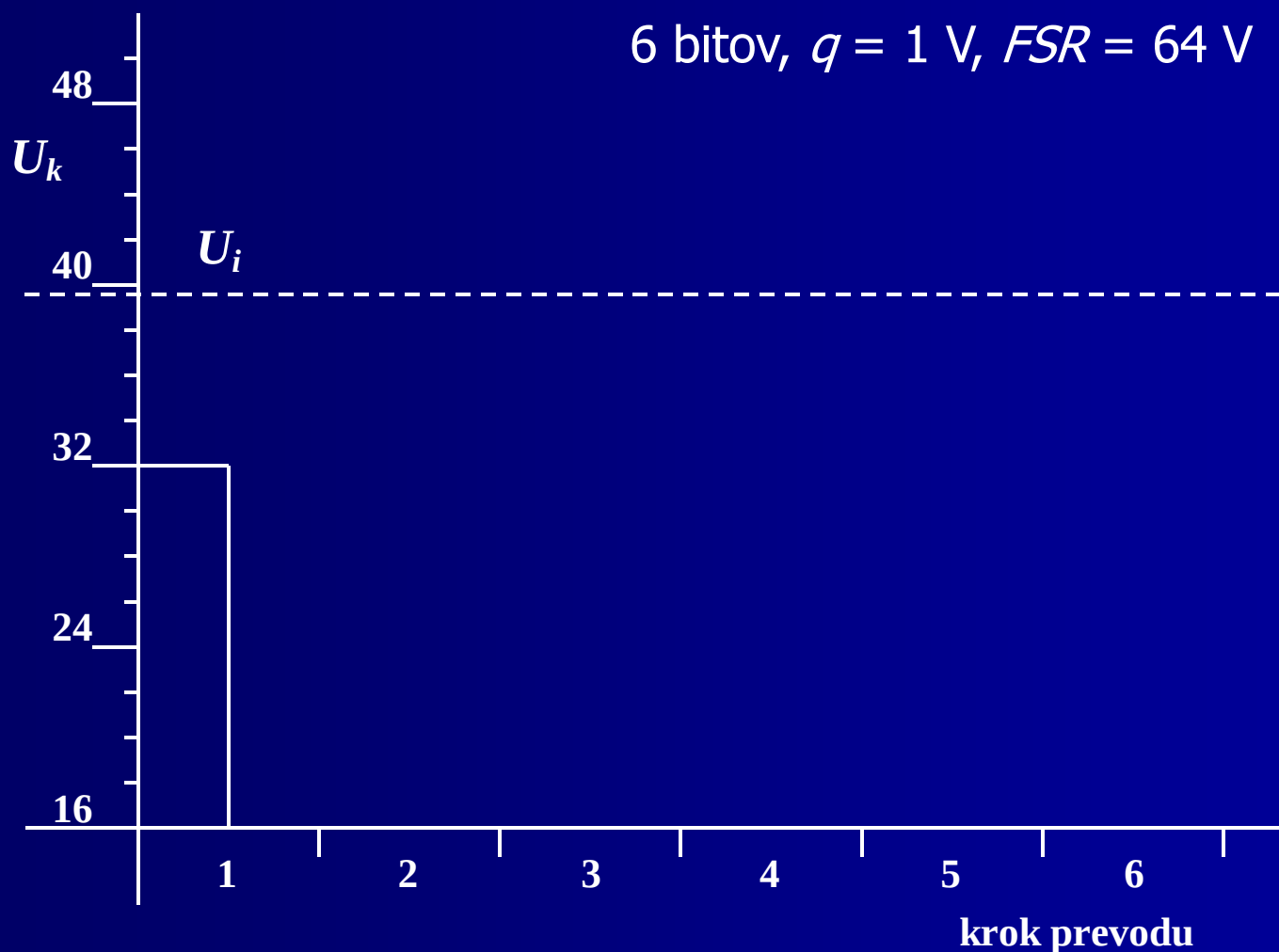

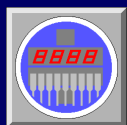
Kompenzačné AČP

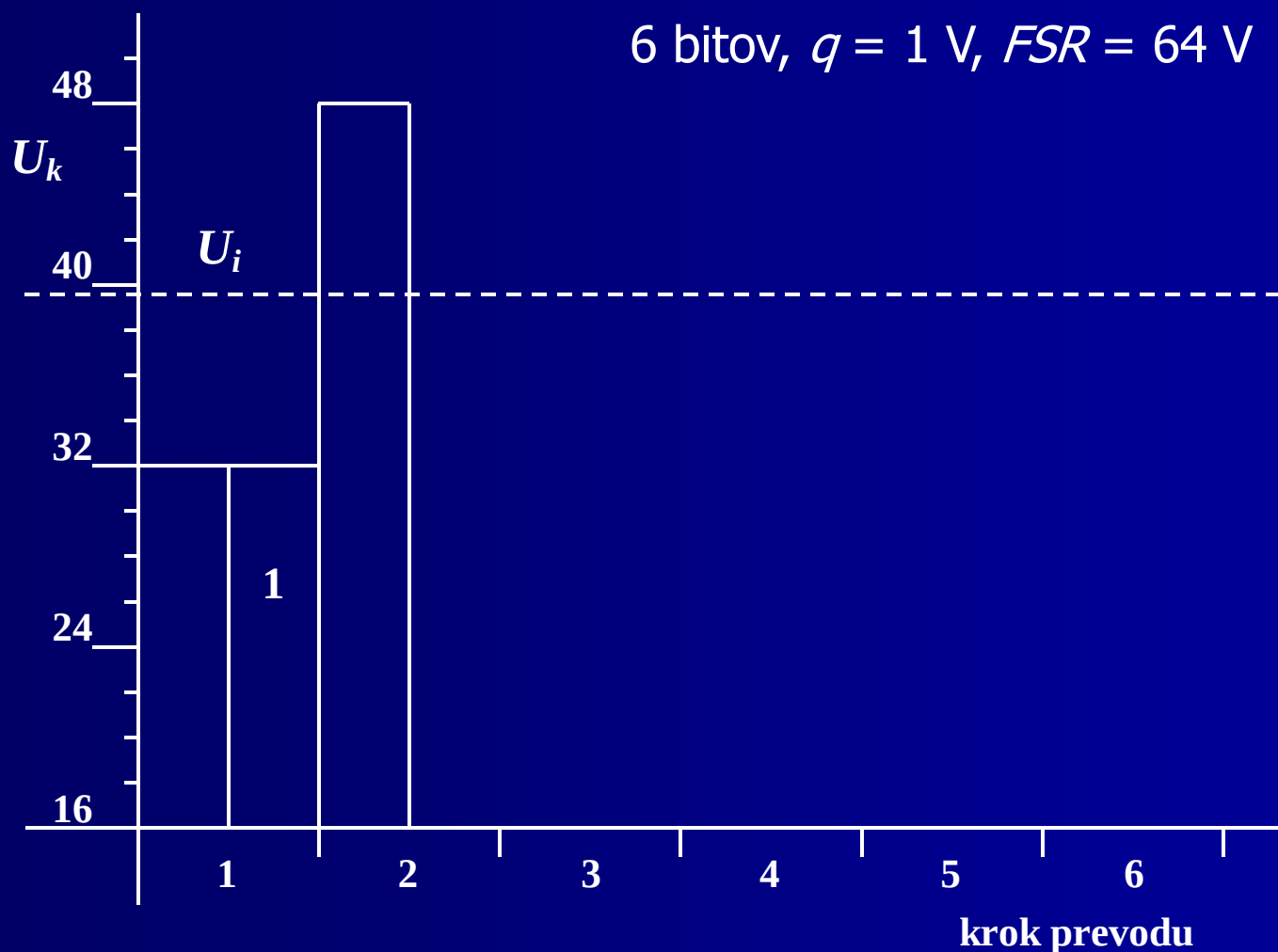

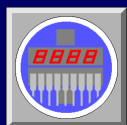
Kompenzačný AČP pracujúci metódou postupnej aproximácie

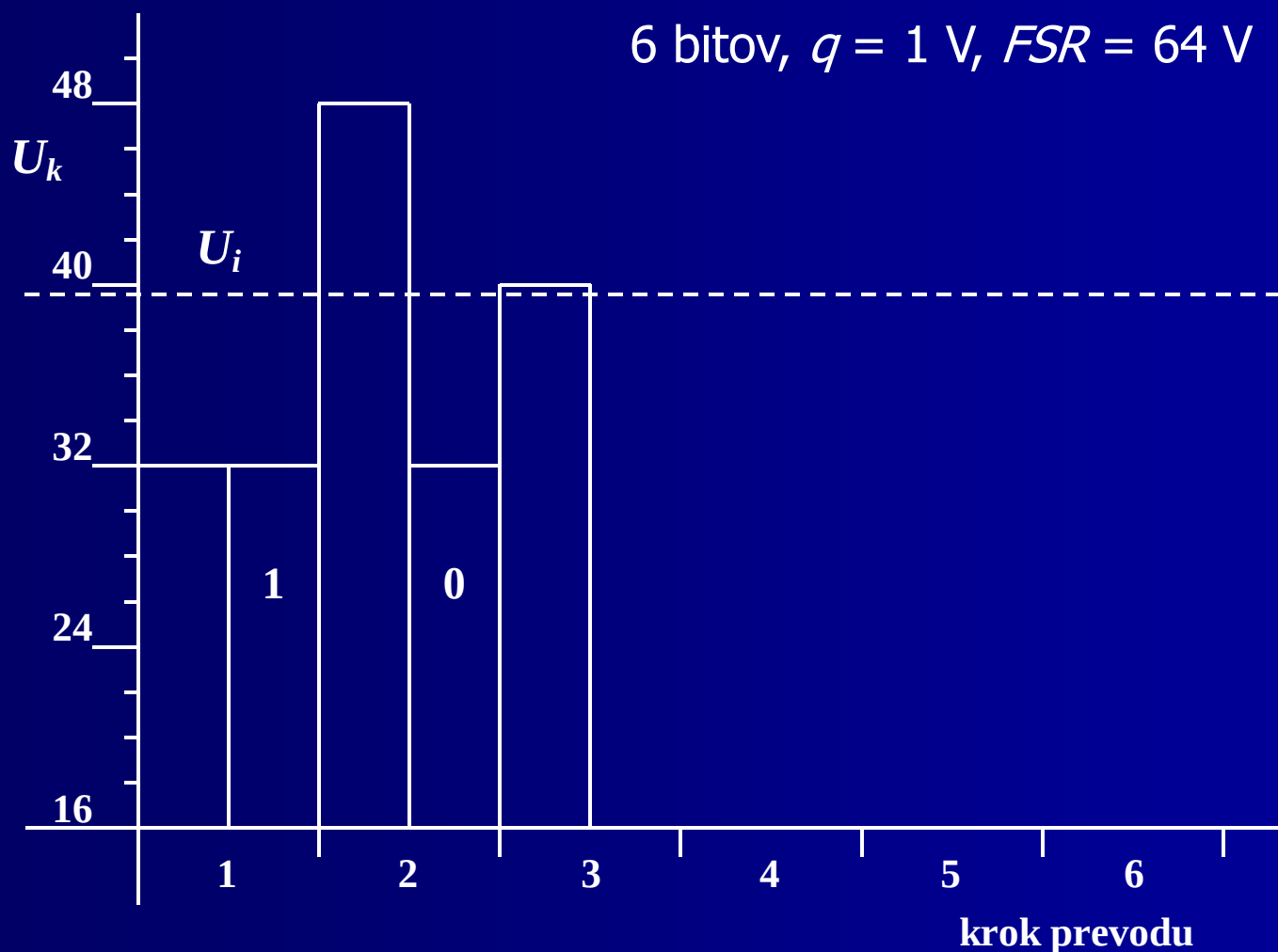

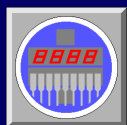
Kompenzačný AČP pracujúci metódou postupnej aproximácie

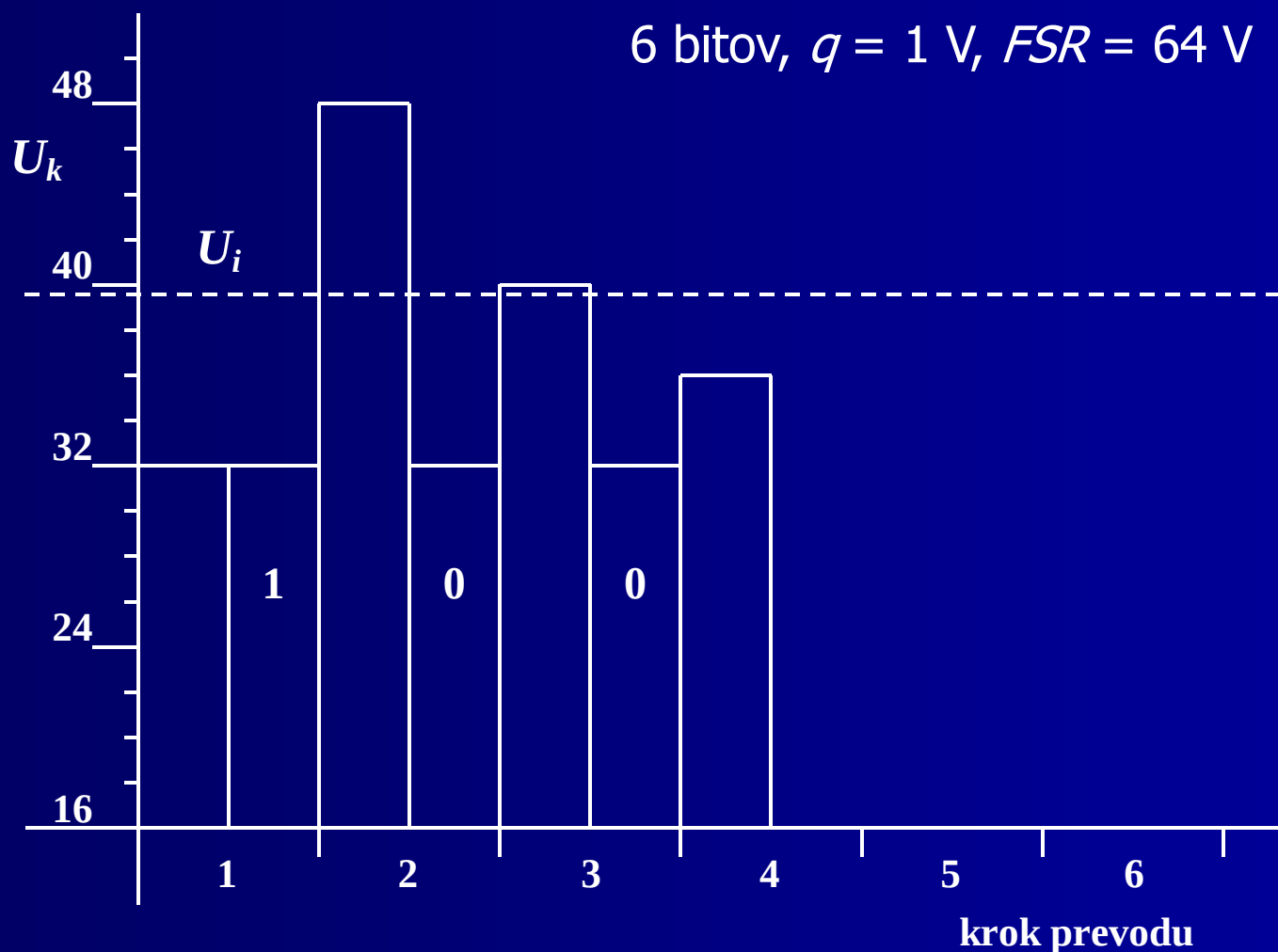

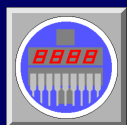
Kompenzačný AČP pracujúci metódou postupnej aproximácie

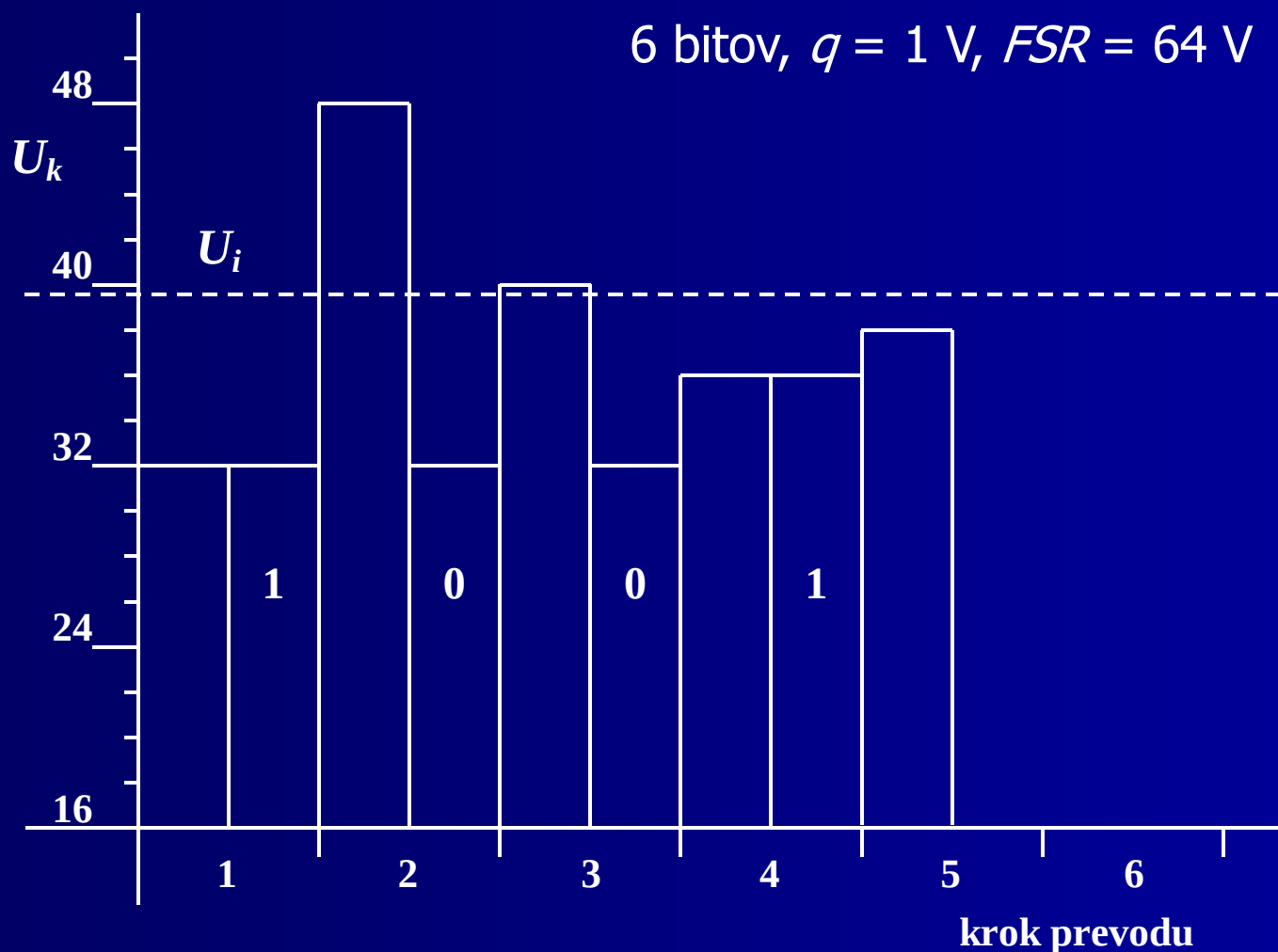

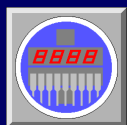
Kompenzačný AČP pracujúci metódou postupnej aproximácie

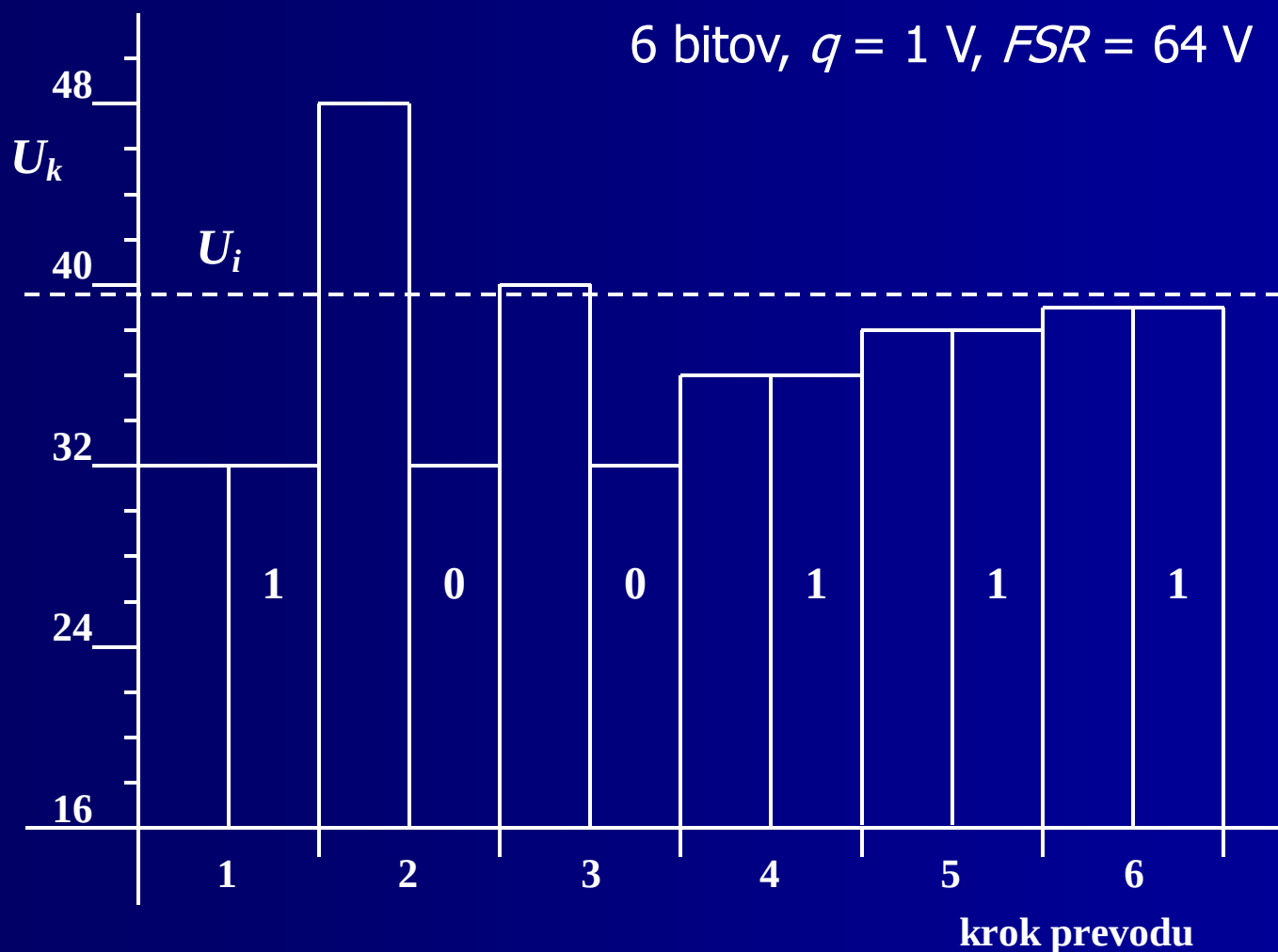

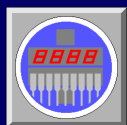
Kompenzačný AČP pracujúci metódou postupnej aproximácie

Kompenzačný AČP pracujúci metódou postupnej aproximácie

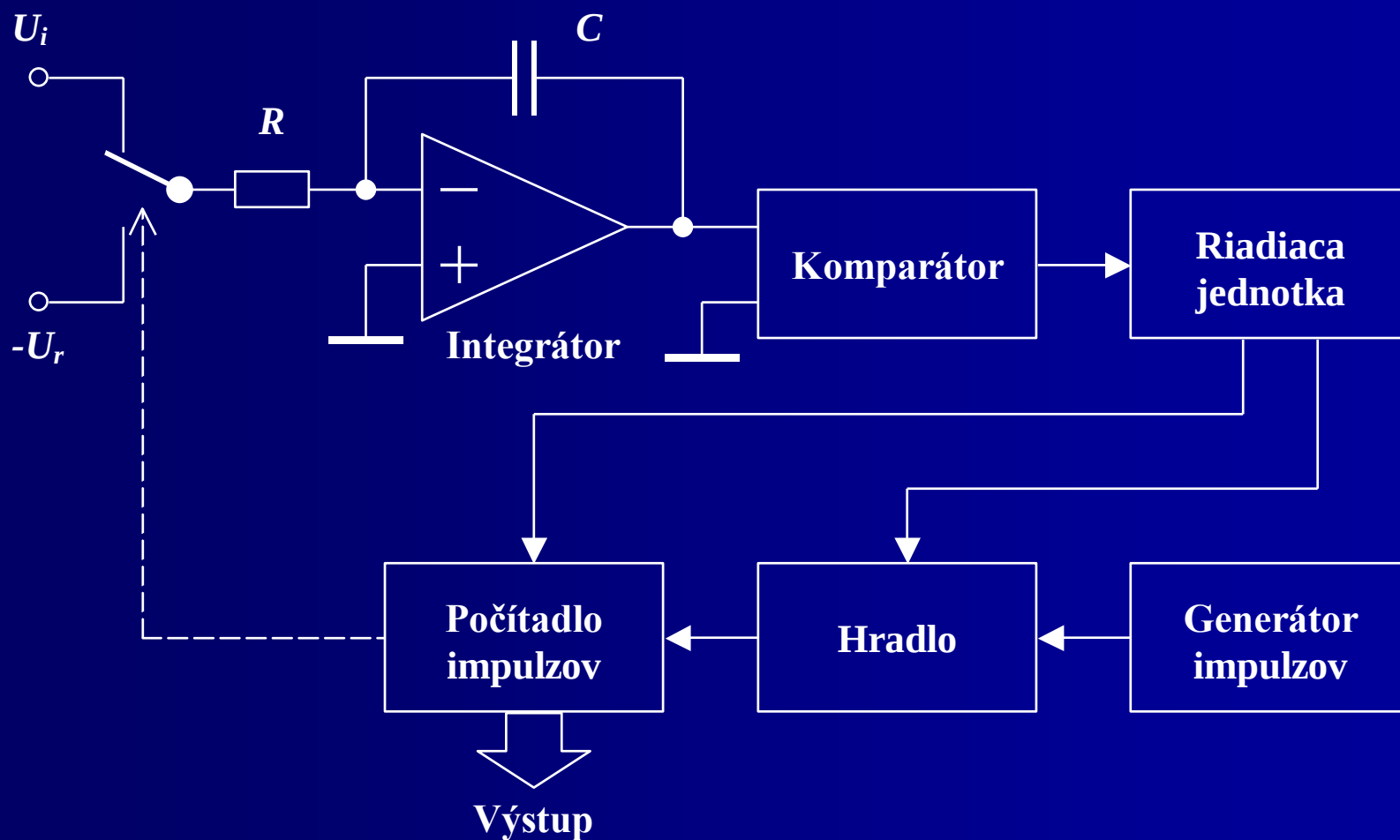

Kompenzačné AČP pracujúce metódou postupnej aproximácie

- najbežnejšie, najlacnejšie
- pomerne presné – 8 - 16 bitov
- pomerne rýchle – 50 tis. - 1 mil. prev./s
- vyžadujú vzorkovací obvod
- používajú sa v zásuvných kartách do PC
- „low cost - general purpose“ =
 - 12 bitov, 20 - 50 tis. prevodov/s

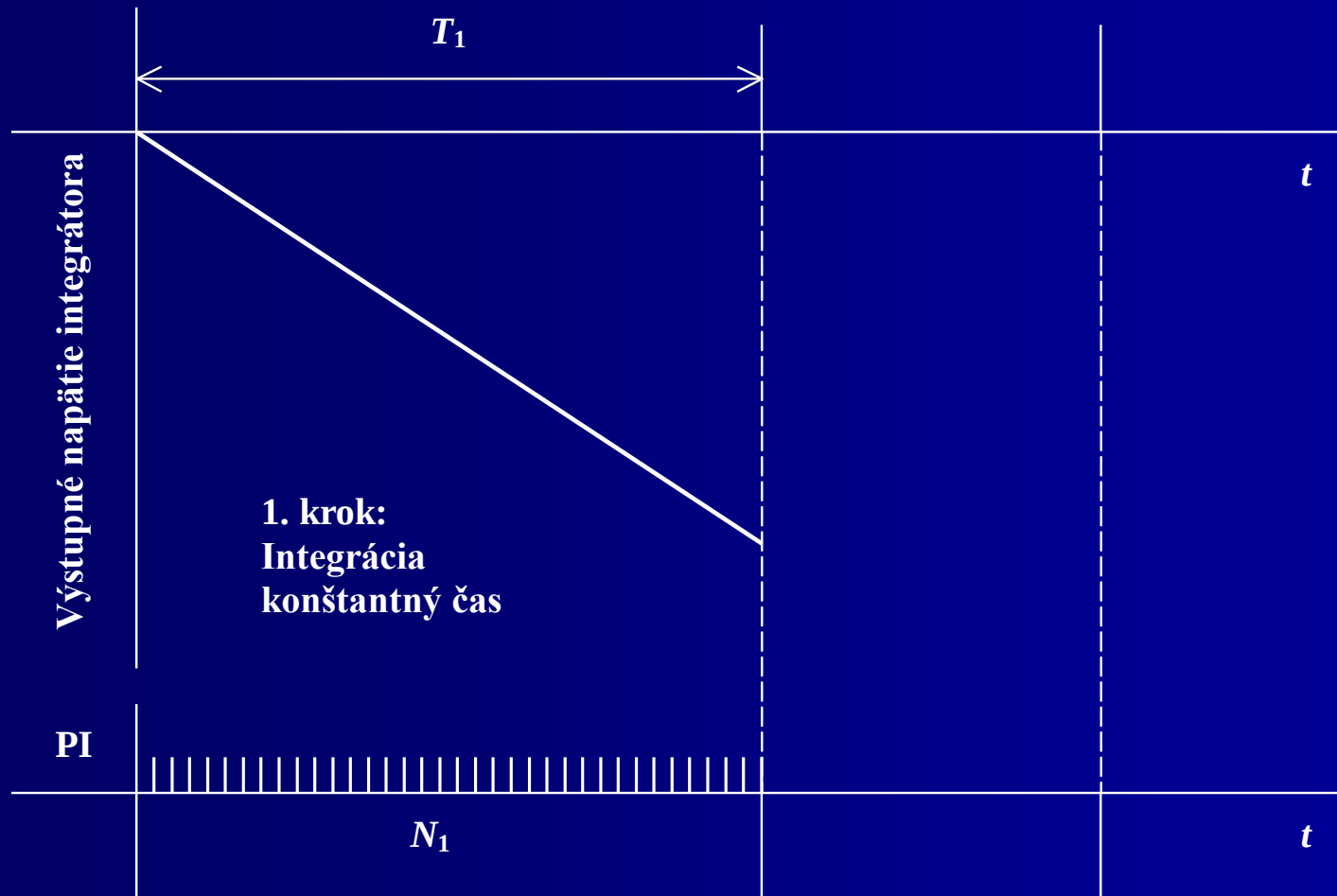

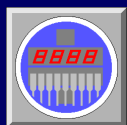
Integračné AČP – Dual Slope

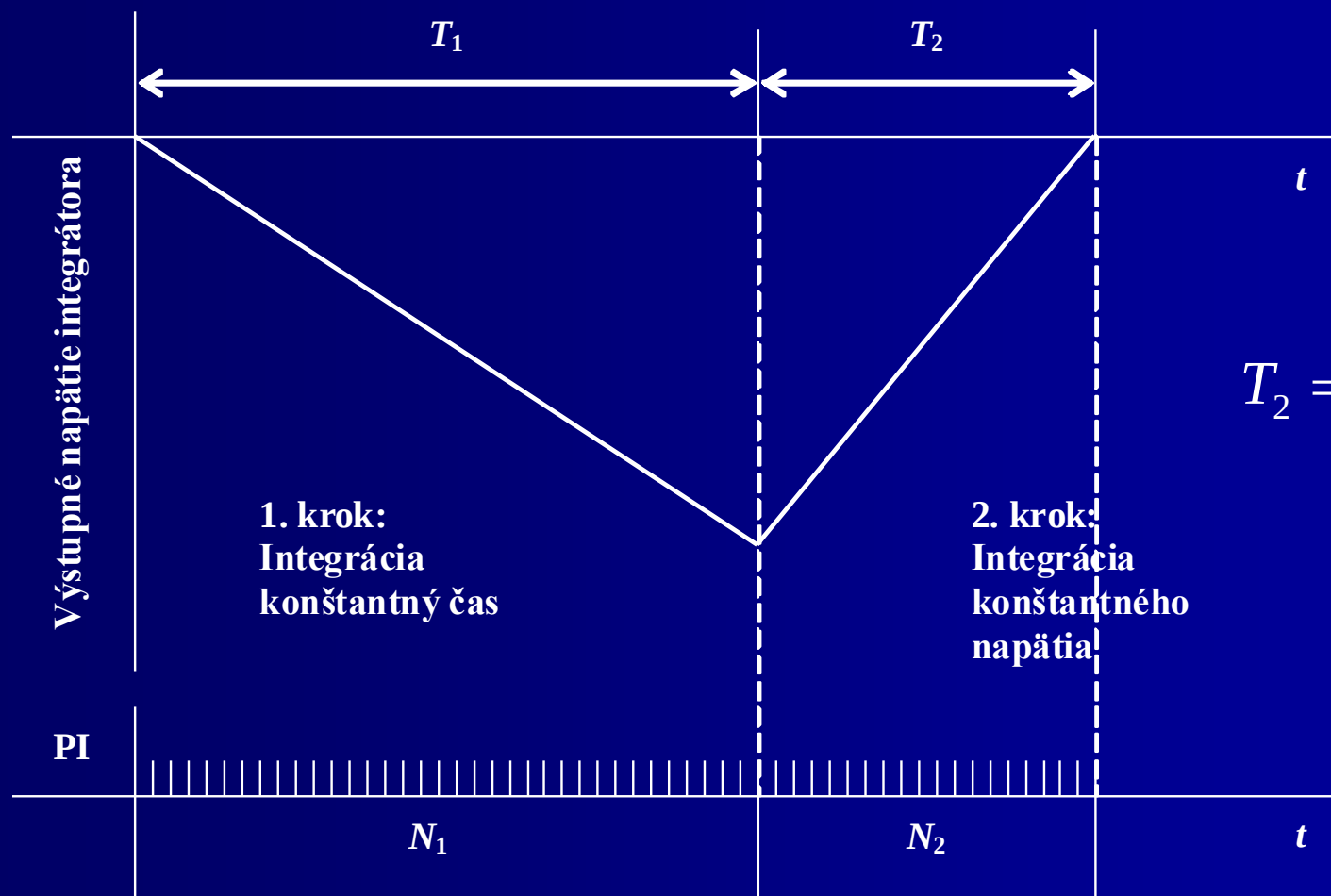

Metóda dvojitej integrácie

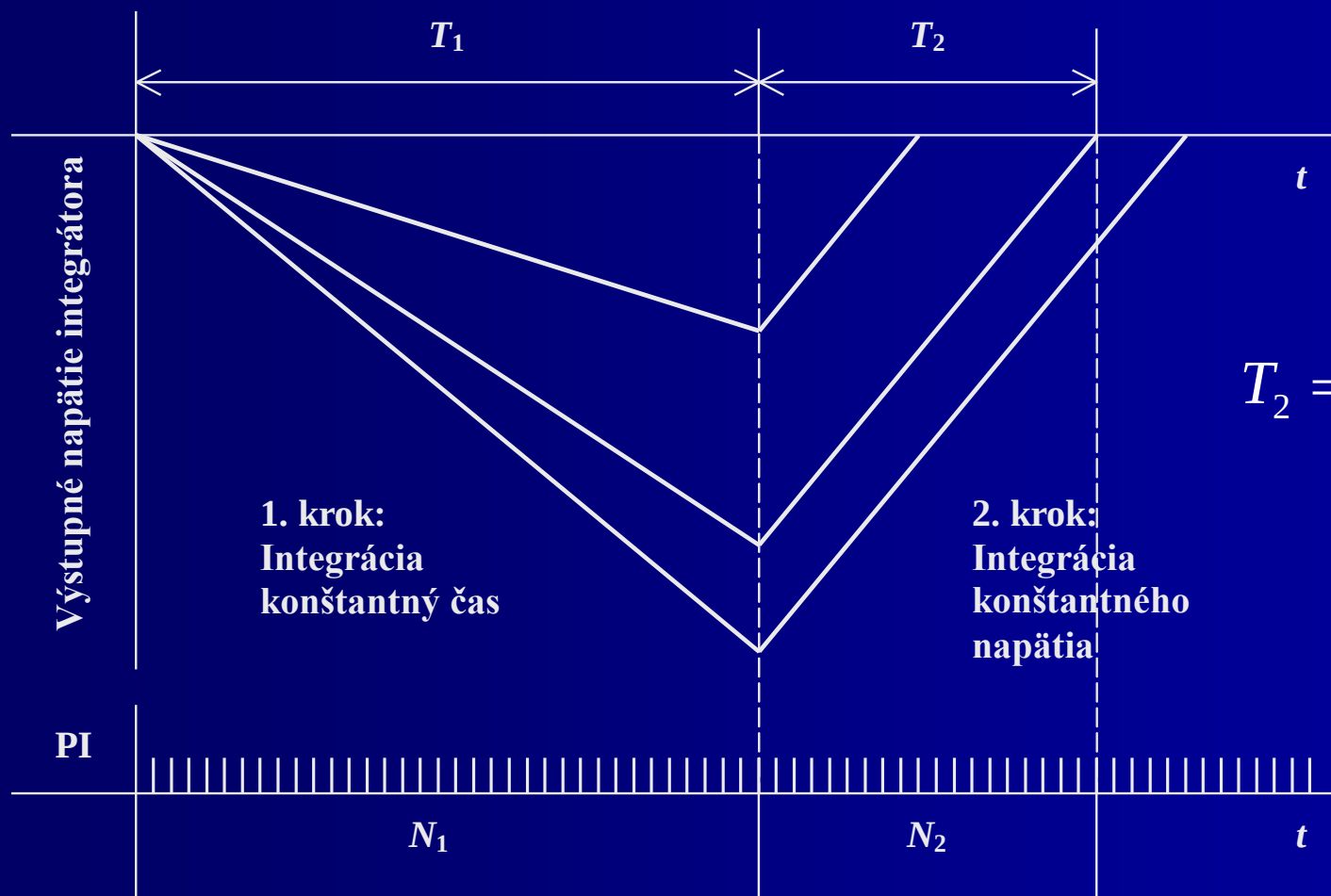

Metóda dvojitej integrácie

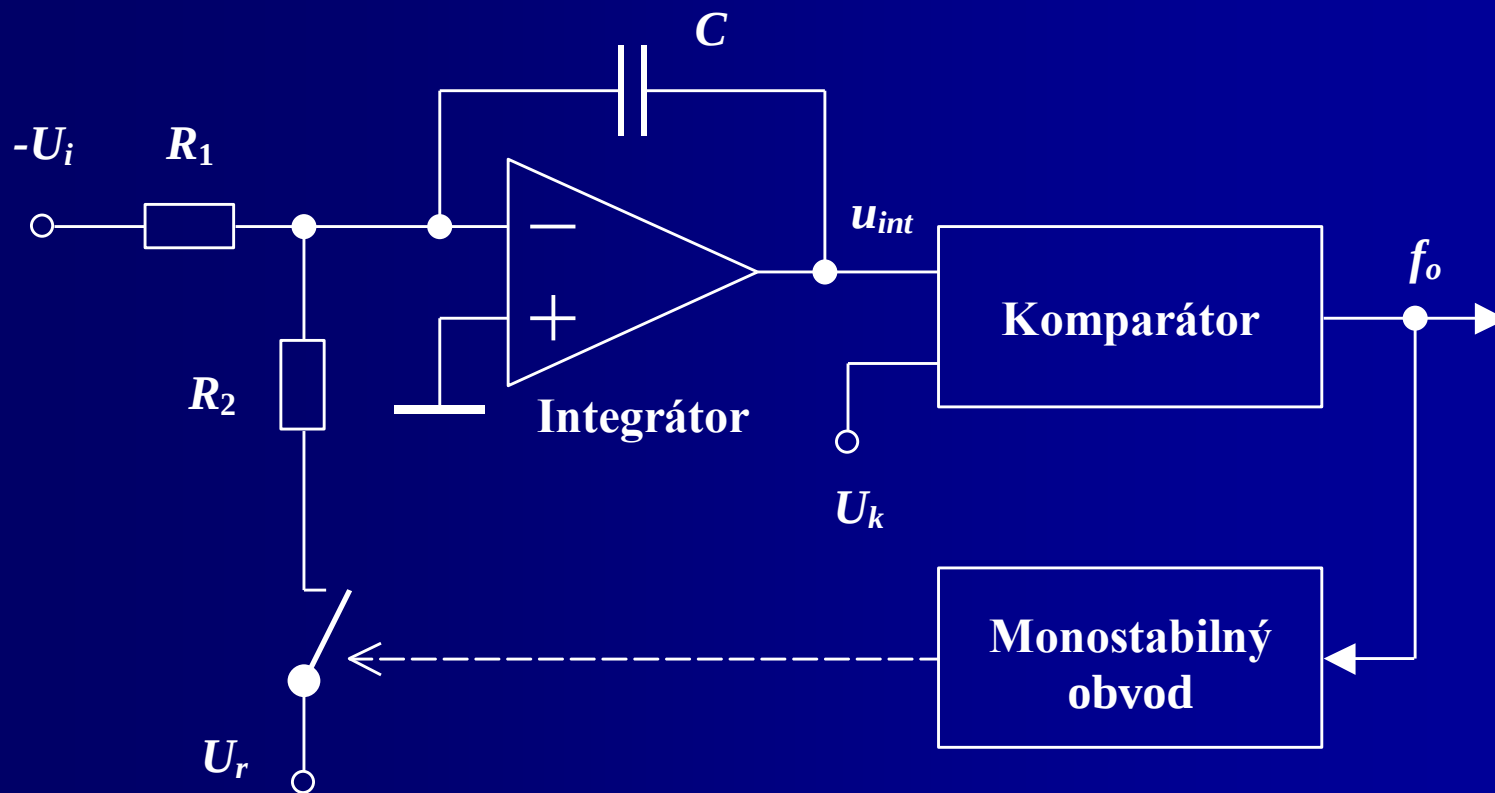

Metóda dvojitej integrácie

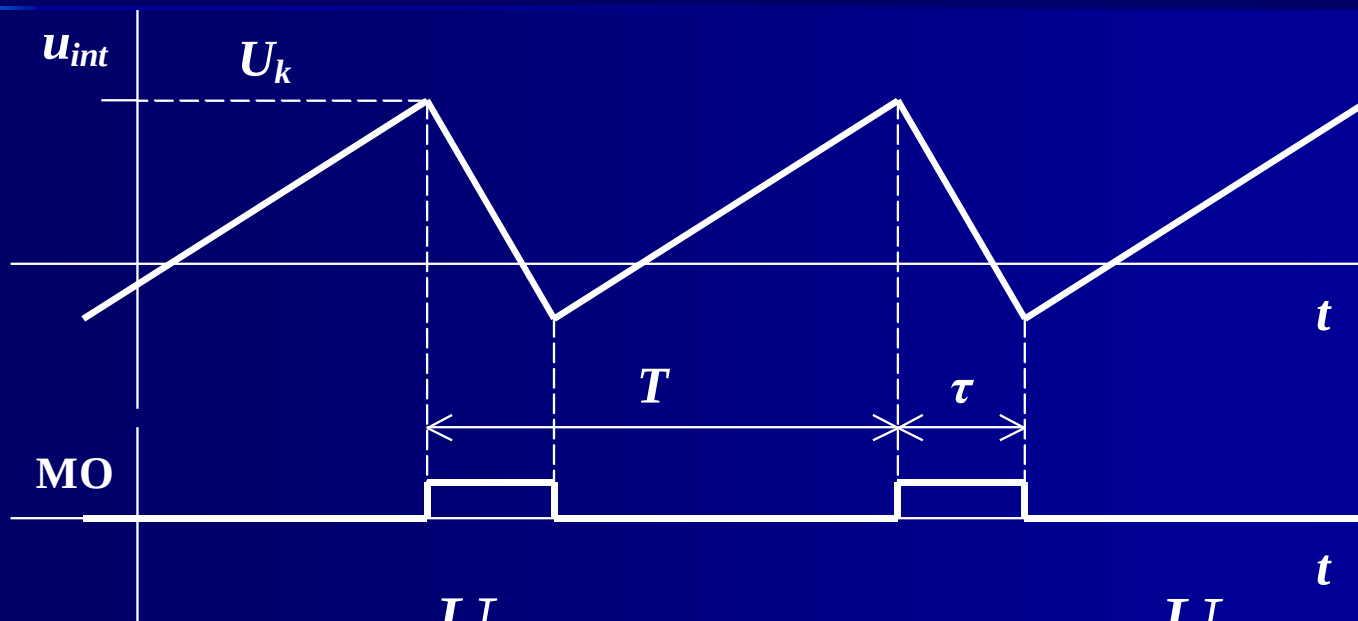

Prevodník napätia na frekvenciu

Prevodník napätia na frekvenciu

$$Q_1 = I_i \cdot T = \frac{U_i}{R_1} \cdot T = Q_2 = I_r \cdot \tau = \frac{U_r}{R_2} \cdot \tau$$

$$f = \frac{1}{T} = \frac{U_i}{U_r} \cdot \frac{R_2}{R_1} \cdot \frac{1}{\tau} \quad f = \frac{U_i}{U_r} \cdot \frac{1}{\tau}$$

Integračné AČP – potlačenie sériového rušivého napätia

- vstupné napätie U_i
- rušivé napätie $U_{\check{s}} \cdot \sin(\omega_{\check{s}} \cdot t)$

$$\int_0^{T_1} [U_i + U_{\check{s}} \cdot \sin(\omega_{\check{s}} \cdot t)] dt = U_i \cdot T_1 + U_{\check{s}} \cdot \frac{\sin(\pi \cdot f_{\check{s}} \cdot T_1)}{\pi \cdot f_{\check{s}}}$$

Integračné AČP – potlačenie sériového rušivého napätia

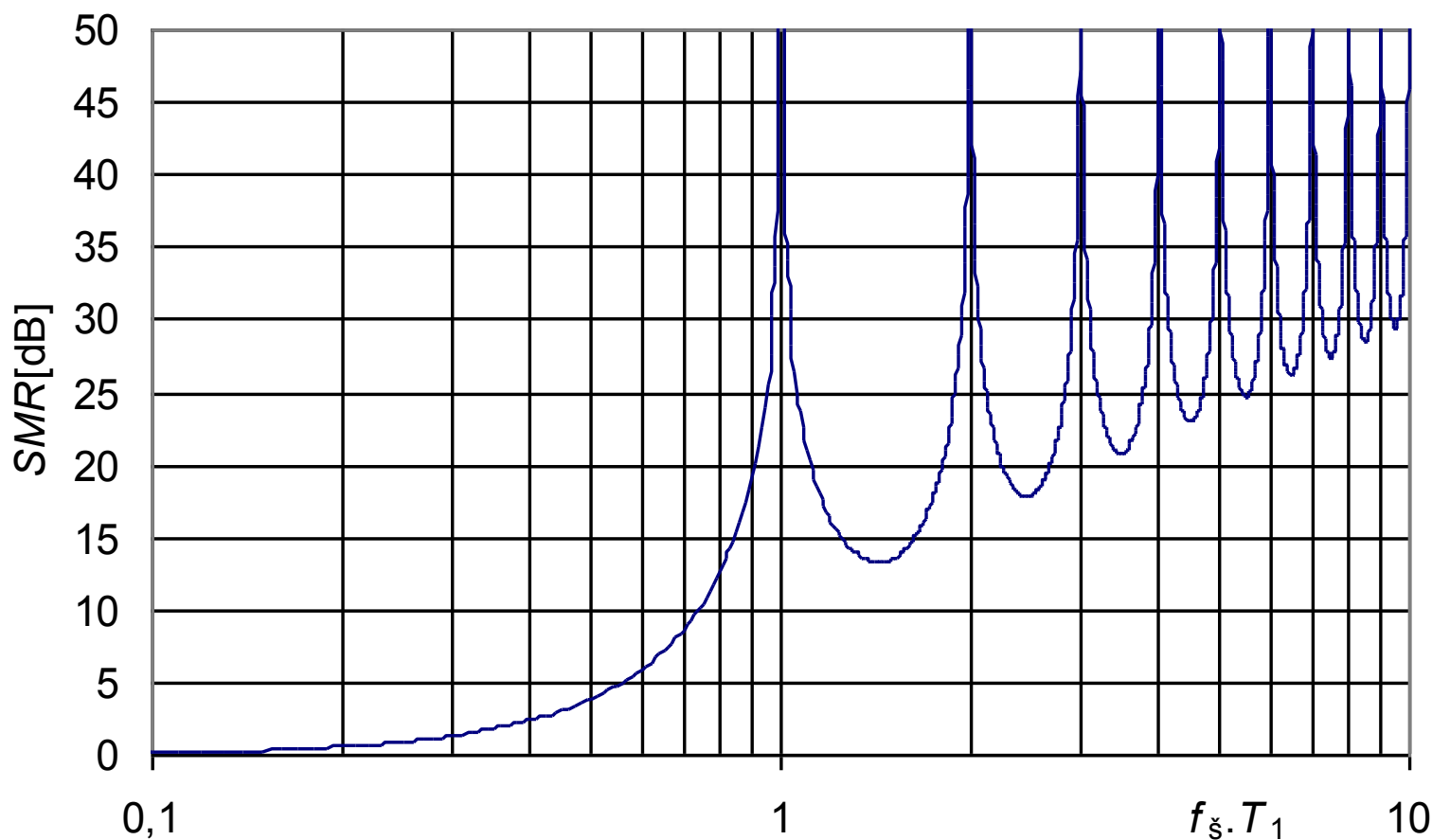
$$T_2 = \left[U_i \cdot T_1 + U_{\check{s}} \cdot \frac{\sin(\pi \cdot f_{\check{s}} \cdot T_1)}{\pi \cdot f_{\check{s}}} \right] / U_r$$

$$T_2 = \frac{U_i \cdot T_1}{U_r} + \frac{U_{\check{s}}}{U_r} \cdot \frac{\sin(\pi \cdot f_{\check{s}} \cdot T_1)}{\pi \cdot f_{\check{s}}}$$

$$SMR = 20 \cdot \log \frac{\pi \cdot f_{\check{s}} \cdot T_1}{\sin(\pi \cdot f_{\check{s}} \cdot T_1)} \quad [dB]$$

Integračné AČP – potlačenie sériového rušivého napätia

Integračné AČP

- najpresnejšie
- najpomalšie
- merajú strednú hodnotu
- najčastejšie v multimetroch
 - 3 ½ až 8 ½ miestne
 - 3 merania za sekundu

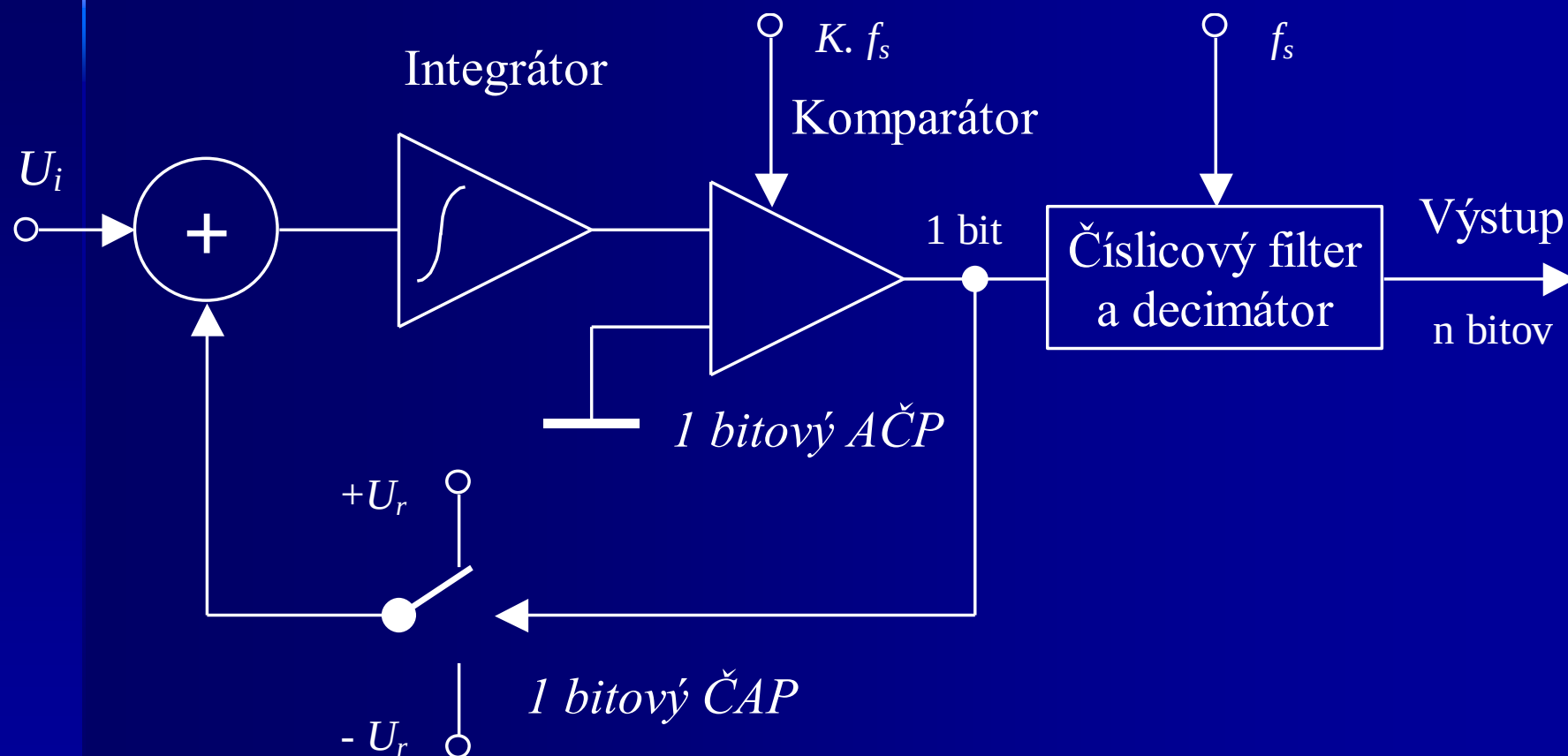

Sigma-delta AČP

- Prevzorkovanie
- Tvarovanie spektra šumu
- Číslicová filtrácia
- Decimácia

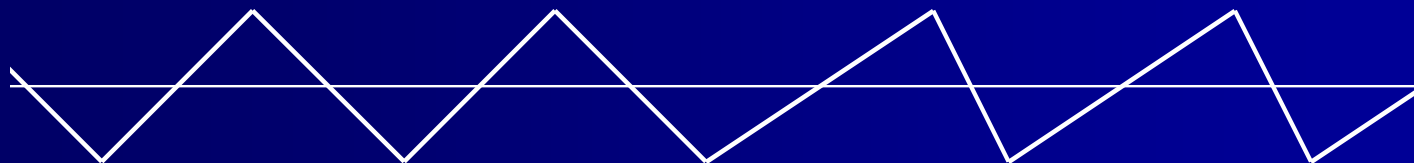
Sigma-delta AČP

Sigma-delta AČP

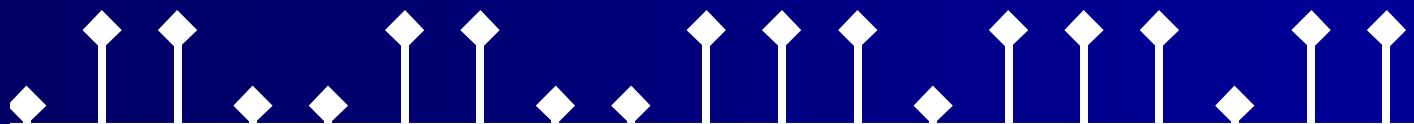
Výstup integrátora

Výstup komparátora (spojitý)

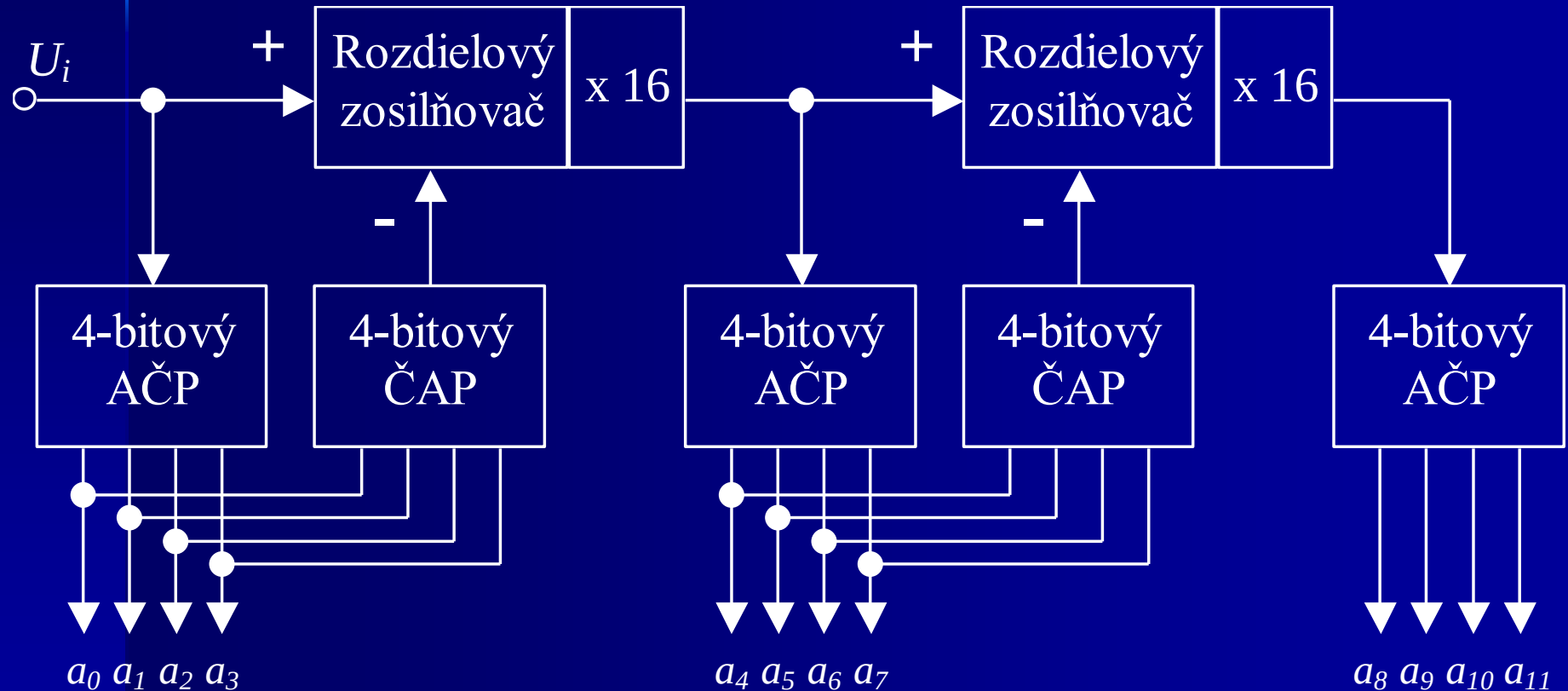
Výstup komparátora (taktovaný)

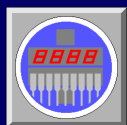

Sigma-delta AČP

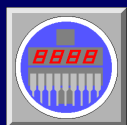
- najmodernejšie
- najvyššia linearita
- potreba autokalibrácie
 - presné a pomalé:
 - 24 bitov/desiatky až stovky prevodov/s
 - audio
 - 16 bitov/48 tis. prevodov/s

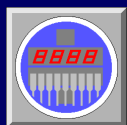
Efektívny počet bitov

- n -bitový prevodník
- Signál = sínus cez celý rozsah = $q \cdot 2^{n-1} / 1,41$
- Šum = kvantizačný šum = $q / \sqrt{12}$
- $SNR[\text{dB}] = 6,02 \cdot n + 1,76$
- $ENOB = (SNR - 1,76) / 6,02$
- Počet bitov analógového signálu
- Efektívny počet bitov AČP

Efektívny počet bitov

	THS 8083	ADS 809	THS 1401	ADS 1252	AD 7718	AD 7718
n [bit]	8	12	14	24	24	24
ENOB	6,68	10,50	11,67	18,3	19,1	15,9
SNR [dB]	42	65	72	112	117	98
Šum [ppm]	7943	562	251	2,5	1,38	13
Sa/s					5,35	105,3

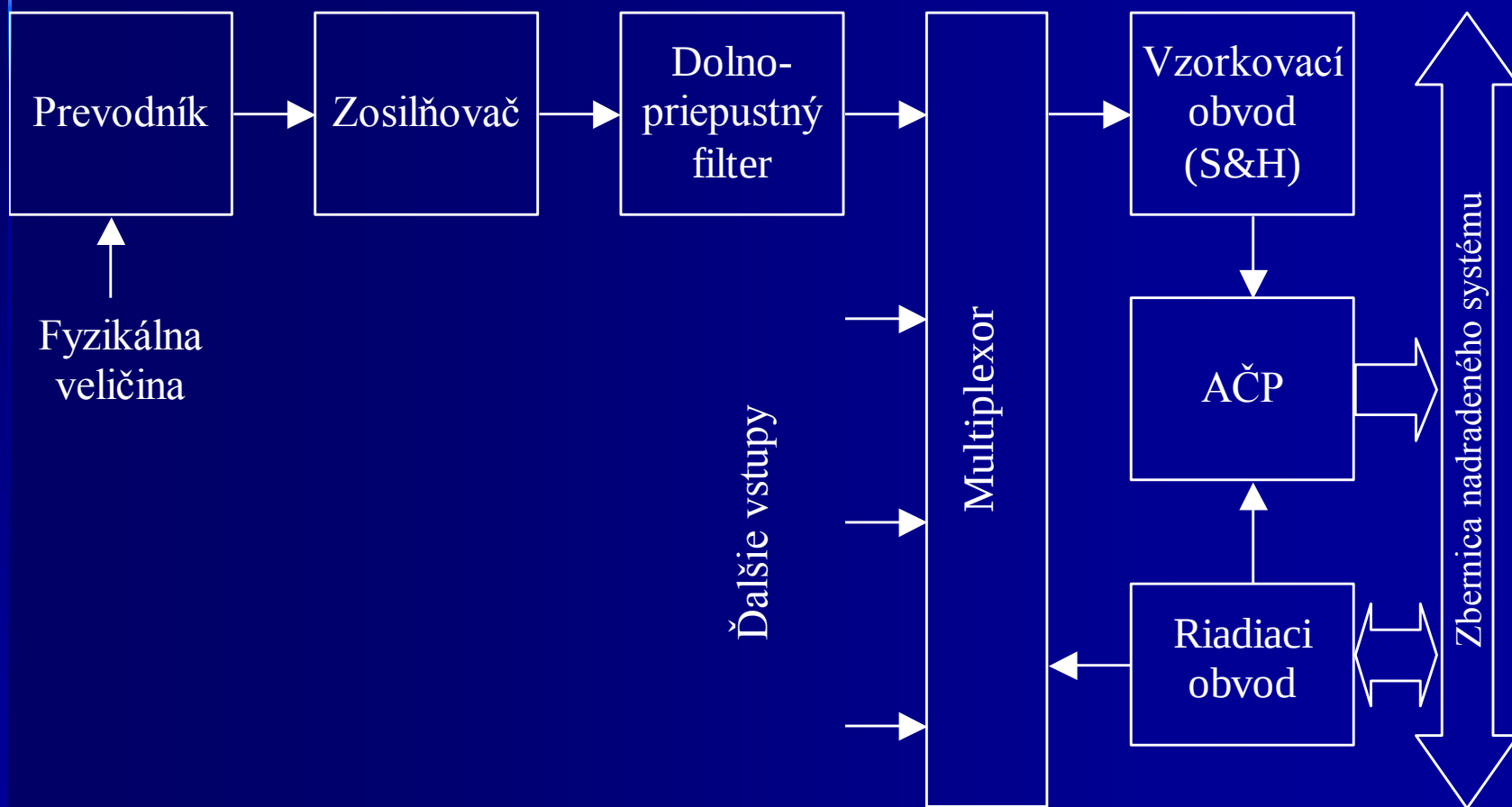

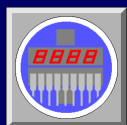
Porovnanie AČP

Typ	Počet bitov	MS/s	DNL +/-LSB	INL +/-LSB	SNR [dB]
THS 8083	3x8	95	1,75	2,15	42
ADS 809	12	80	1,7	6	65
THS 1401	14	1	1	5	72
ADS 1252	24 19 _{ef.}	0,041	1	256	112

System na zber údajov

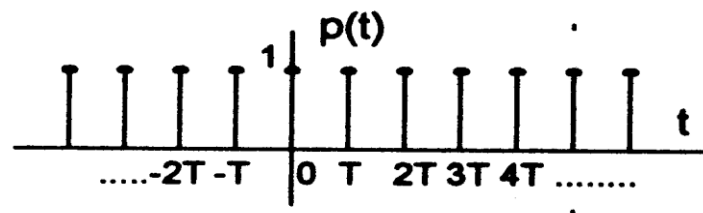
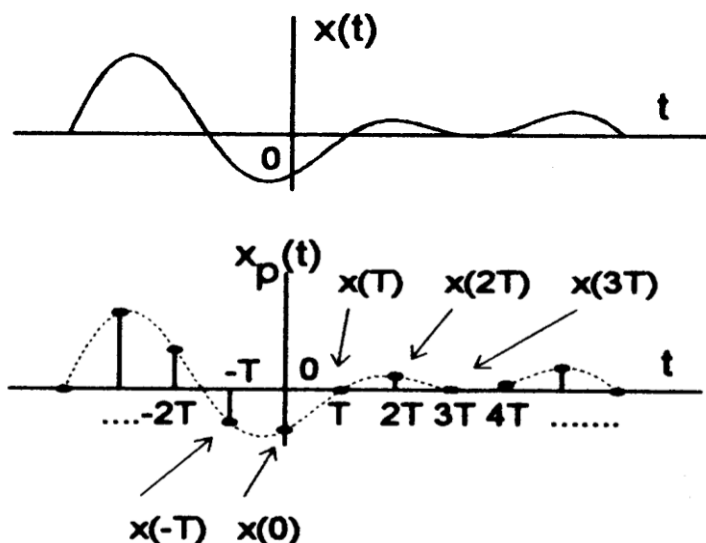

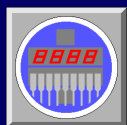
Vzorkovanie

- vzorkovacia funkcia $p(t)$
- vzorkovacia perióda T_s
- vzorkovacia frekvencia ω_s

$$\omega_s = \frac{2\pi}{T_s}$$

$$x_p(t) = x(t) \cdot p(t)$$

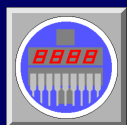

Vzorkovanie

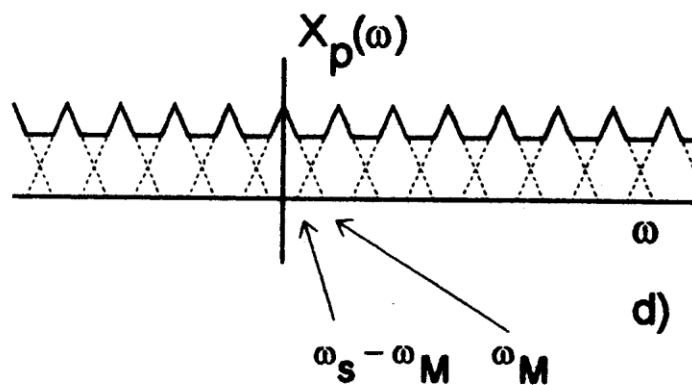
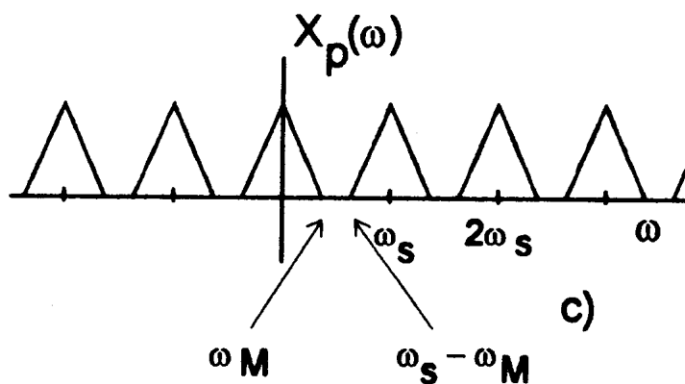
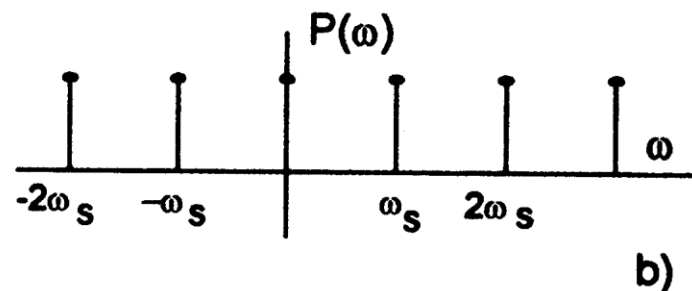
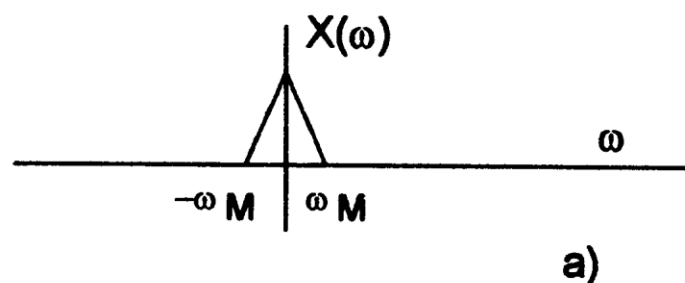
- Spektrum vzorkovaného signálu

$$x_p(t) = x(t) \cdot p(t)$$

$$X_p(\omega) = \frac{1}{T_S} \sum_{k=-\infty}^{\infty} X(\omega - k\omega_s)$$

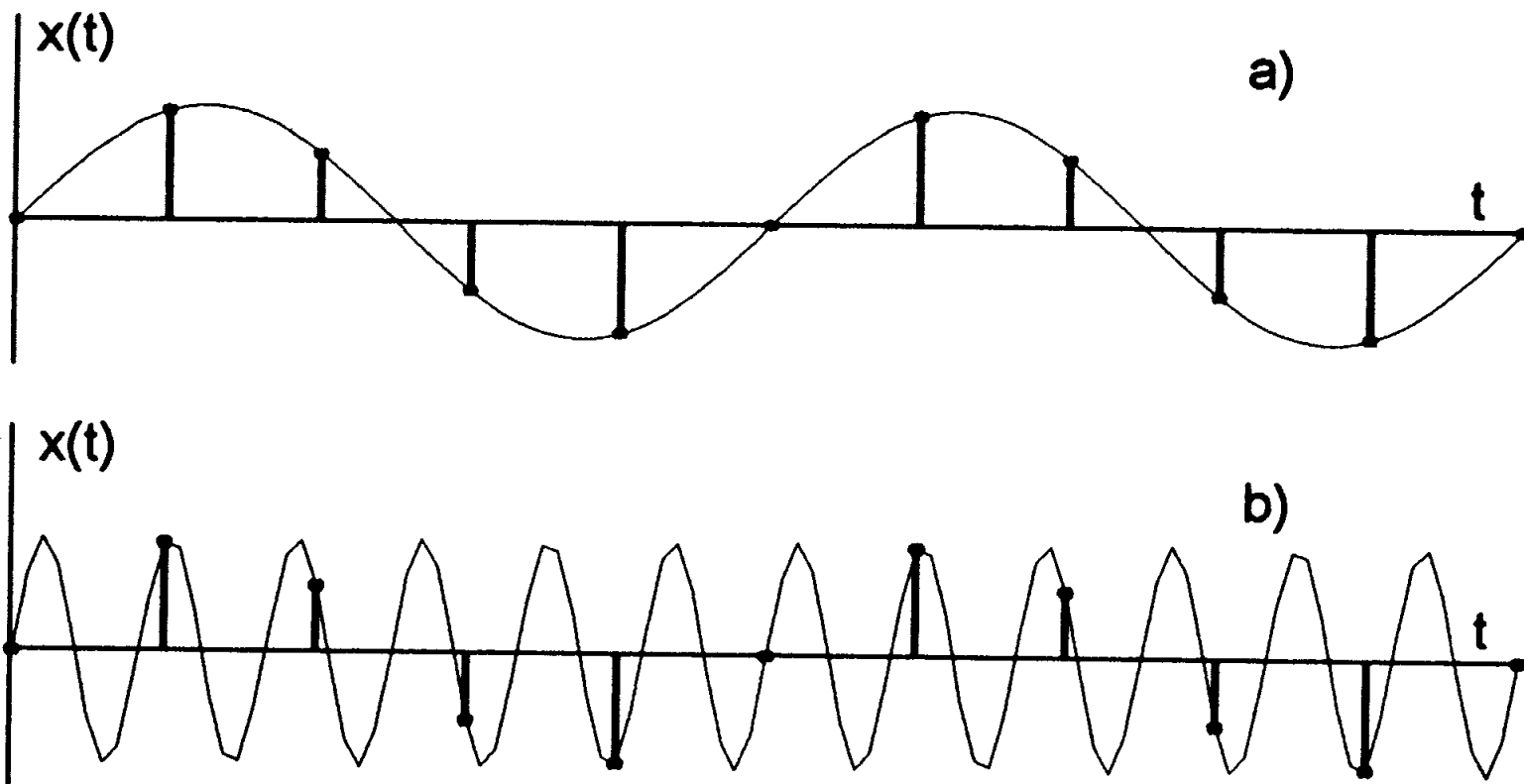

Vzorkovanie

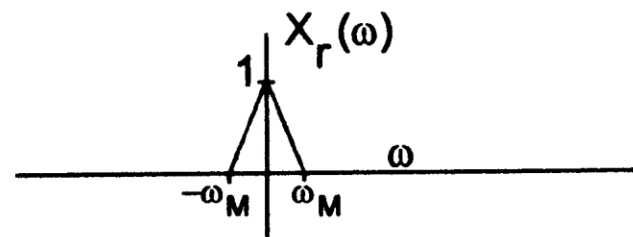
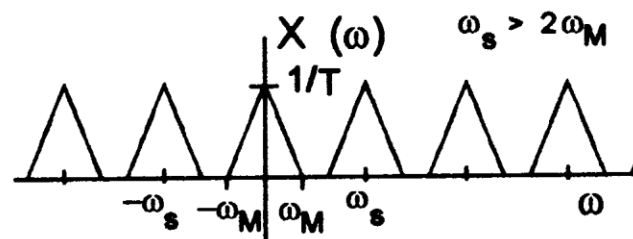
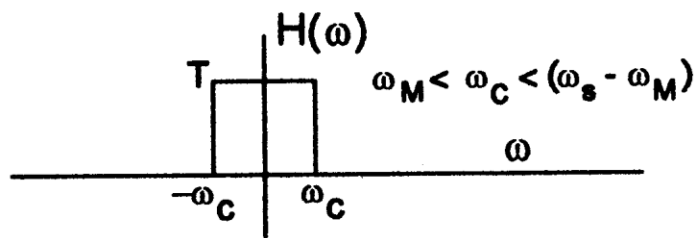
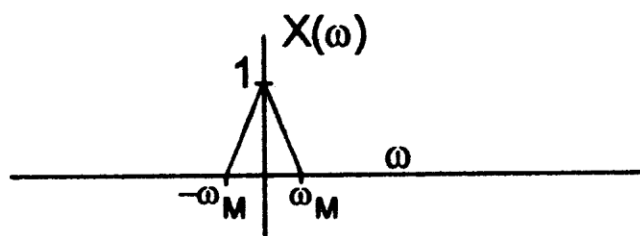
Aliasing - Prekrývanie spektier

Rekonštrukcia signálu

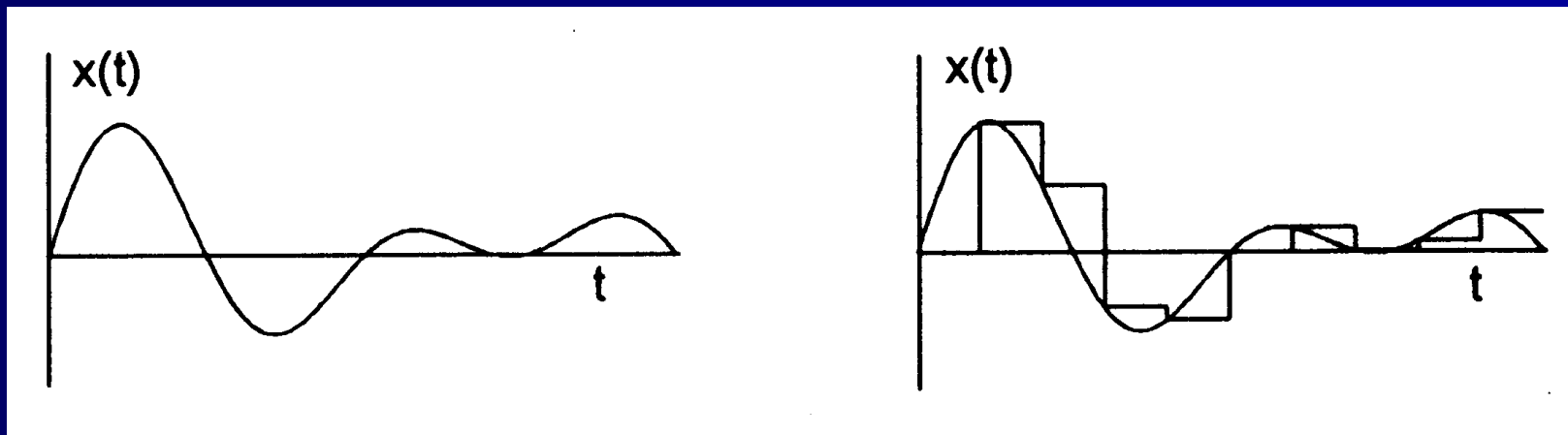
■ analógovým filtrom

Rekonštrukcia signálu

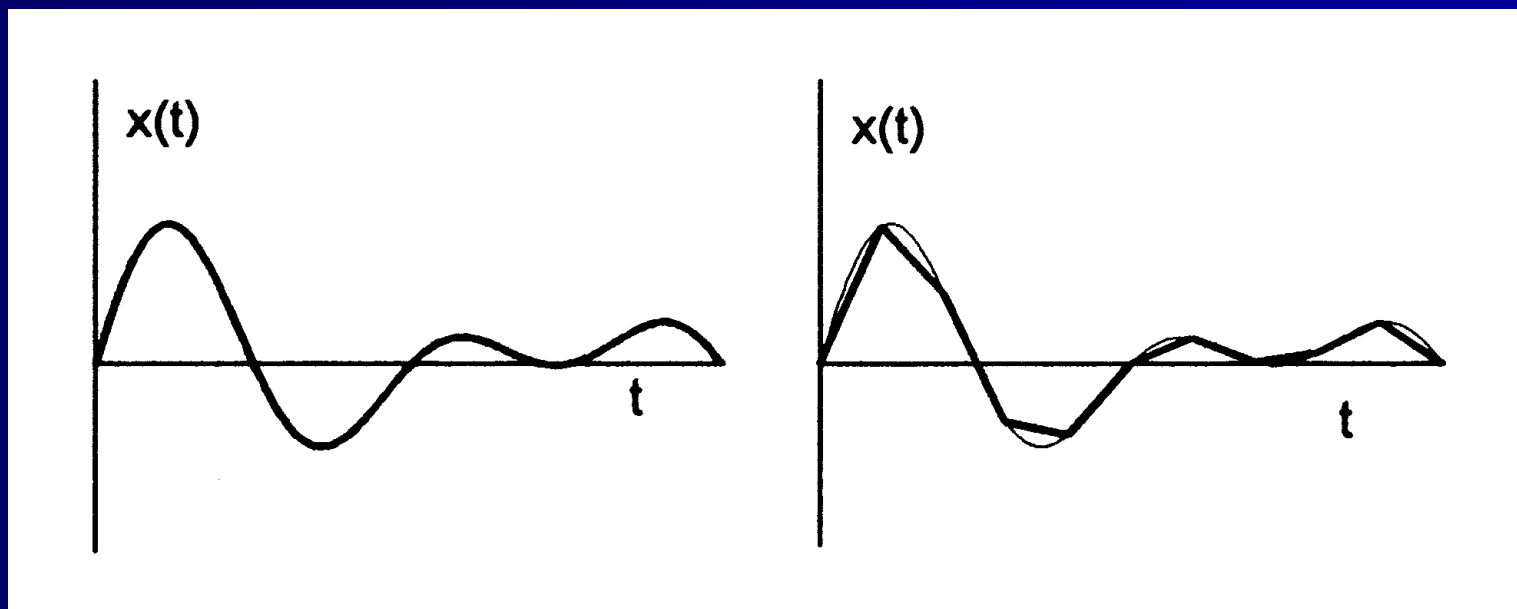
- skokovým priebehom

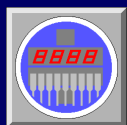

Rekonštrukcia signálu

- lineárnou interpoláciou

Rekonštrukcia signálu

- sínusovou interpoláciou

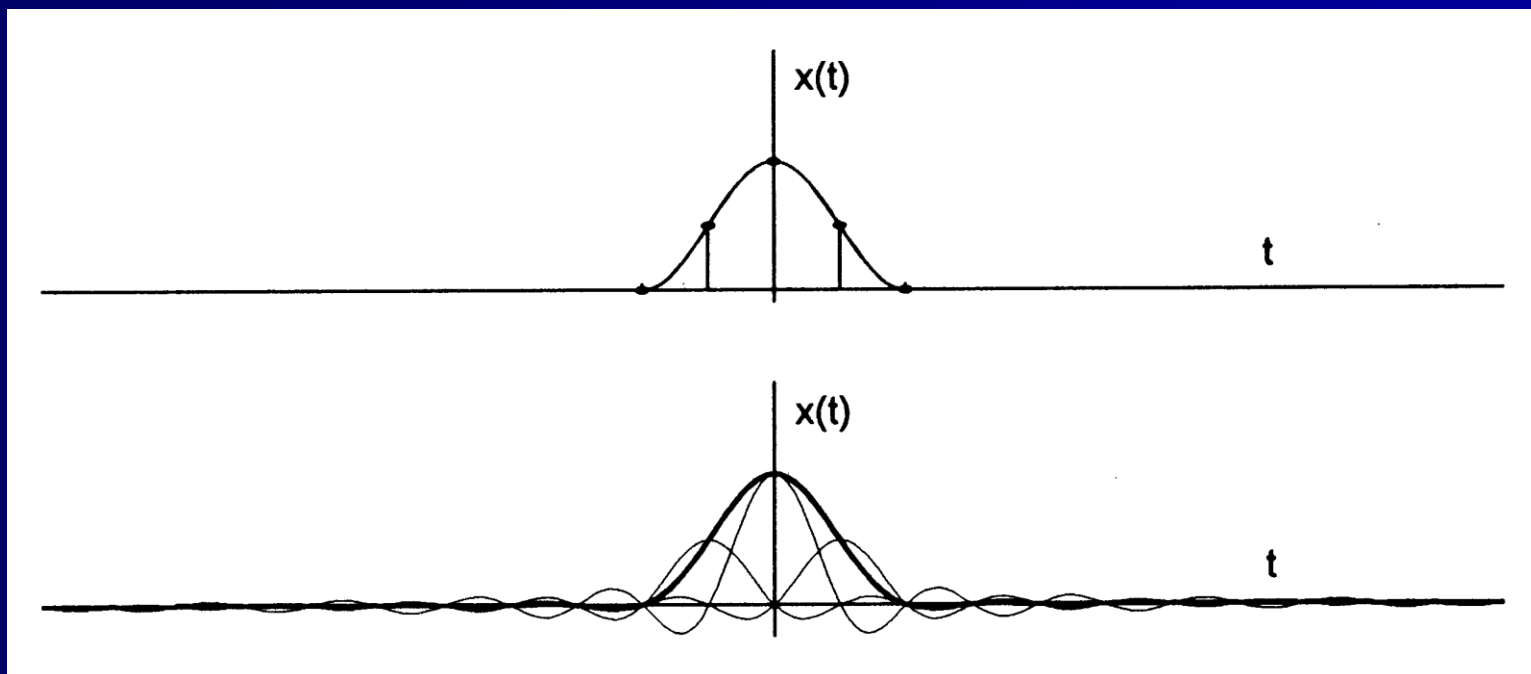
$$x(t) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} \left[x(nT_s) \frac{\sin((t - nT_s)\pi / T_s)}{(t - nT_s)\pi / T_s} \right]$$

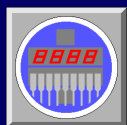
- zobrazenie priebehu
- generovanie signálu

Rekonštrukcia signálu

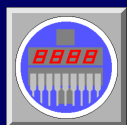
- sínusovou interpoláciou

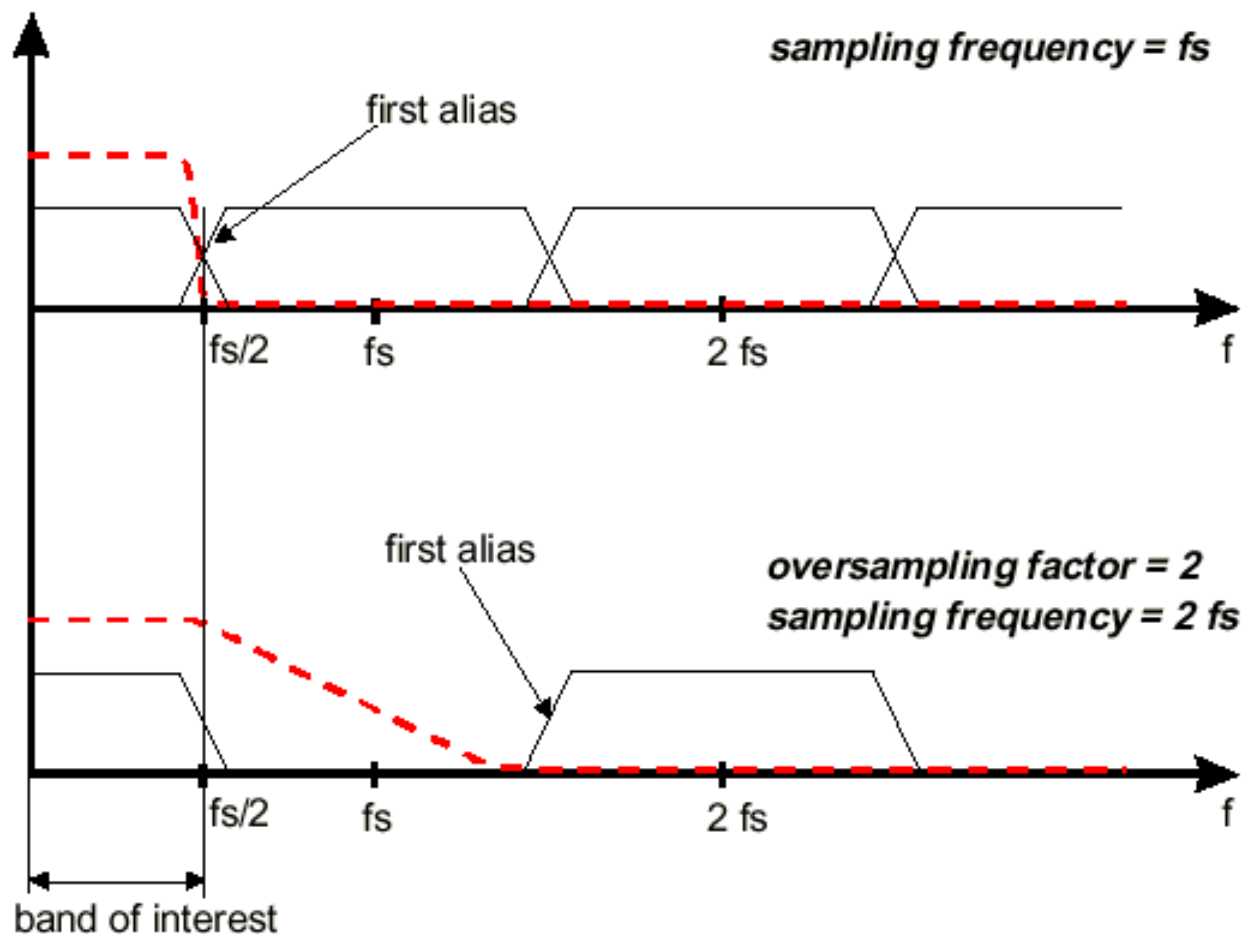

Oversampling

- Prevzorkovanie
- vzorkovanie (podstatne) vyššou frekvenciou než vyžaduje vzorkovacia teoréma
- nasledujúce spracovanie
 - filtrácia
 - decimácia
- zvýšenie rozlišovacej schopnosti
- zjednodušenie protiprekryvného filtra

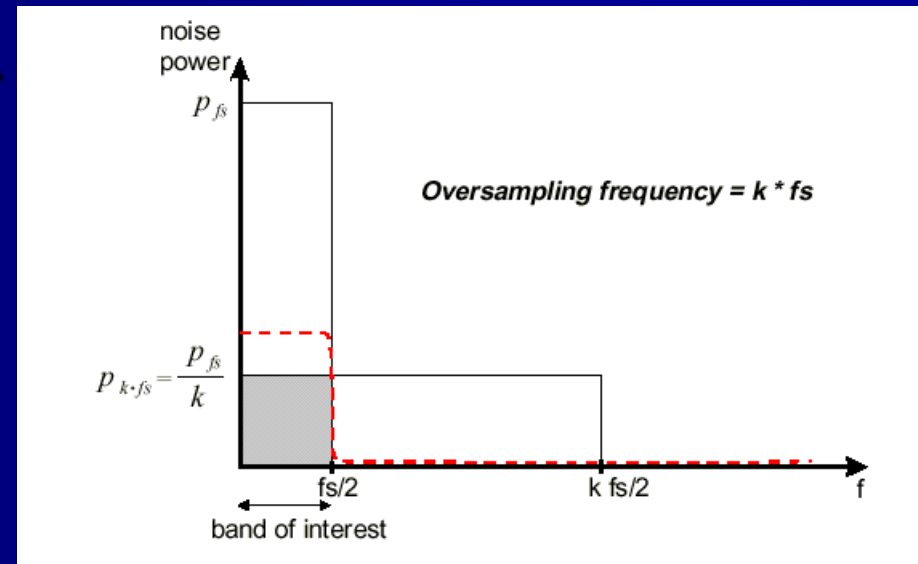
Prevzorkovanie

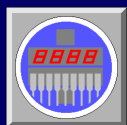

Prevzorkovanie

- Vplyv prevzorkovania na veľkosť kvantizačného šumu
- výkon kvantizačného šumu nezávisí od frekvencie vzorkovania
- $SNR[\text{dB}] = 6,02 \cdot n + 1,76 + 10 \cdot \log(k)$

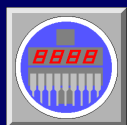

Prevzorkovanie

- Vplyv prevzorkovania pri pridaní alebo prítomnosti bieleho šumu

Koeficient prevzorkovania k	Zlepšenie SNR v dB	Prírastok rozlišovacej schopnosti v bitoch
2	3	0,5
4	6	1,0
8	9	1,5
16	12	2,0
32	15	2,5
64	18	3,0
128	21	3,5
256	24	4,0

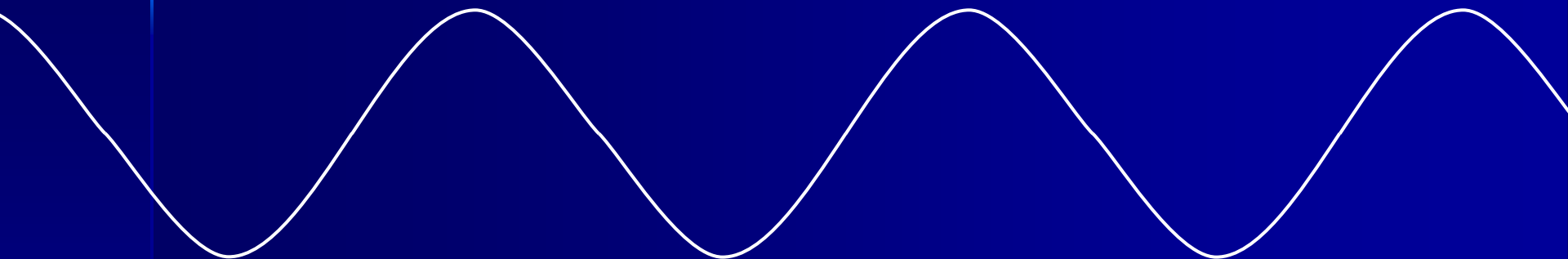
Okná pri vzorkovaní

- Fourierova transformácia
 - nekonečný časový interval
 - vzorkovanie konečný čas
 - Okno
 - nová periodická funkcia
 - synchrónne vzorkovanie = OK
 - nesynchrónne vzorkovanie = skreslenie
 - Spectrum leakage – roztekание spektier
 - použitie okien na „vylepšenie“ spektra

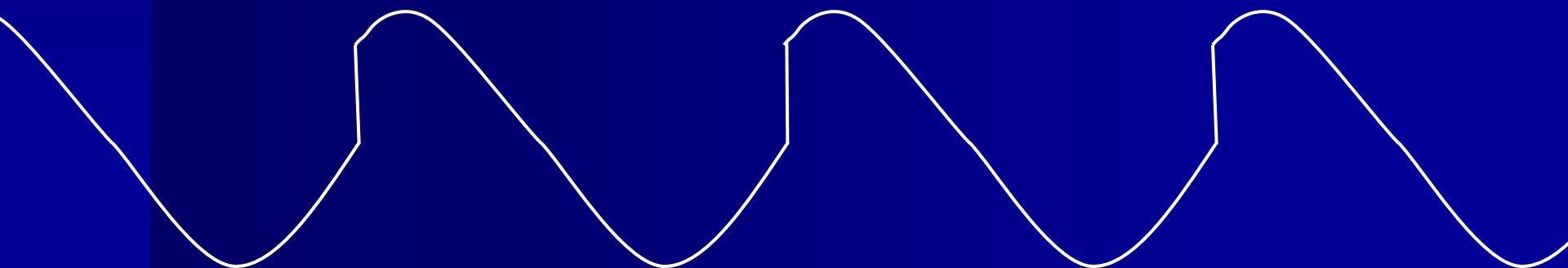

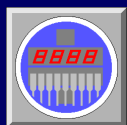
Okná pri vzorkovaní

- synchrónne vzorkovanie = OK

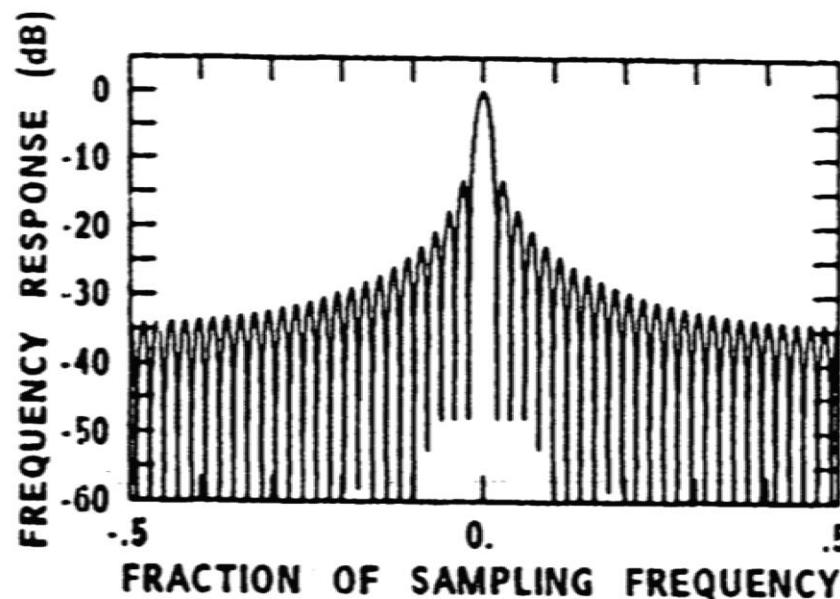
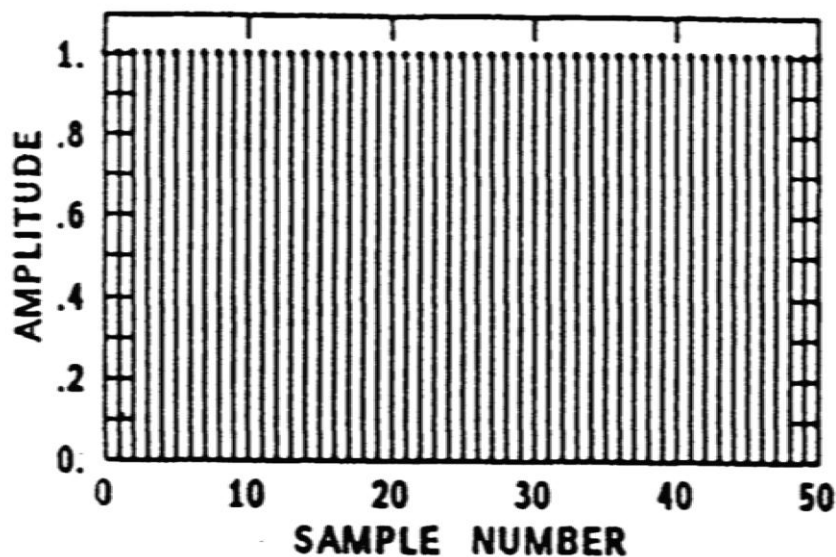
- nesynchrónne vzorkovanie = skreslenie

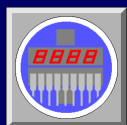

Okná pri vzorkovaní

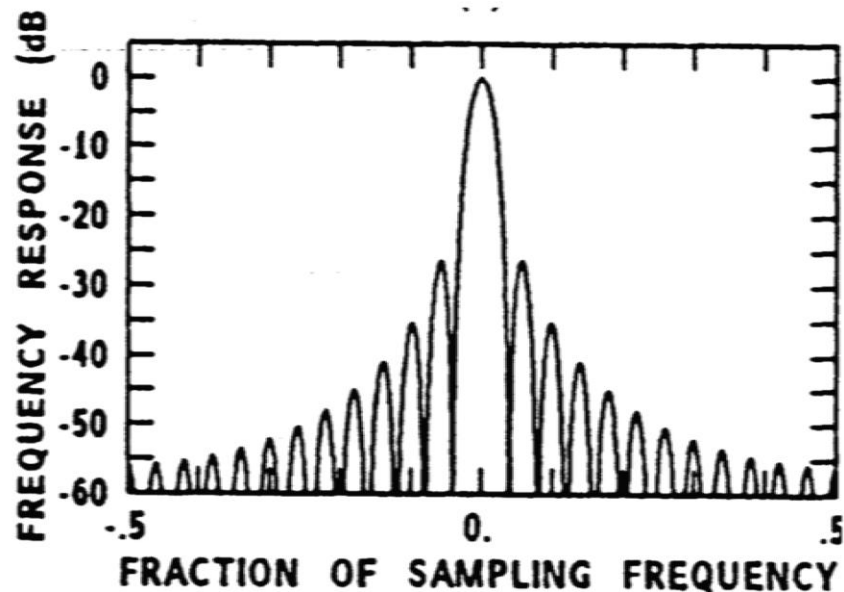
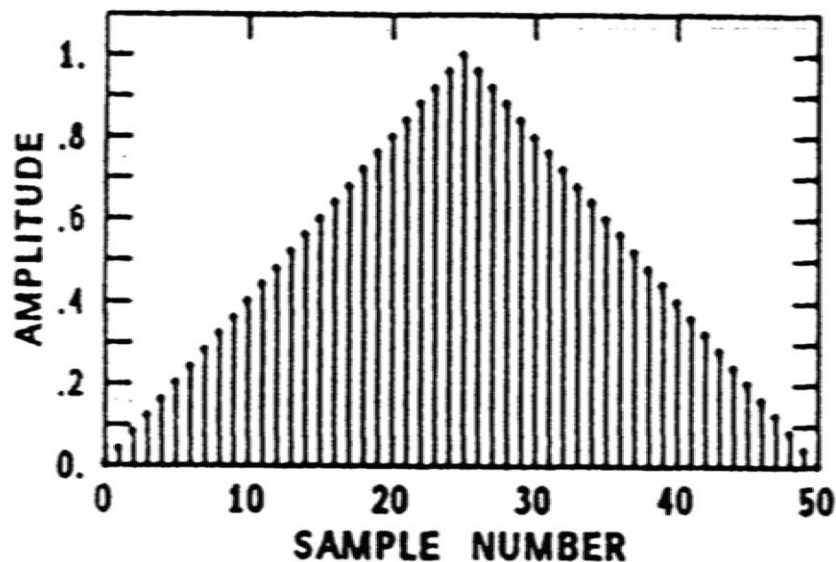
■ Pravoúhlé okno

Okná pri vzorkovaní

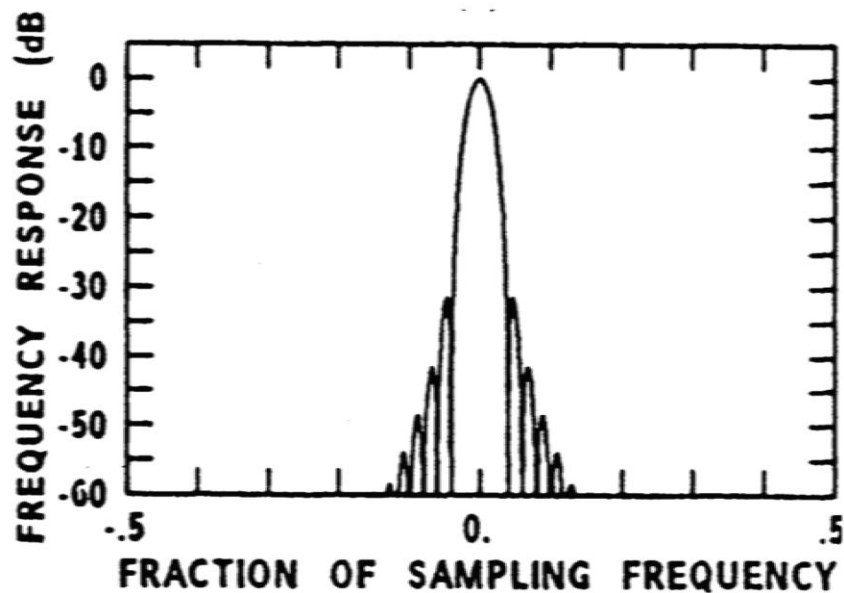
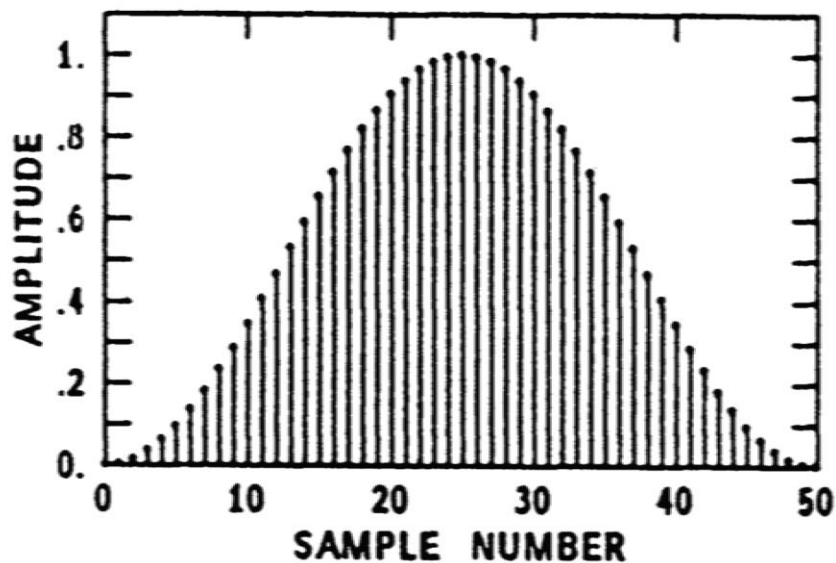
- Trojuholníkové (Bartlettovo) okno

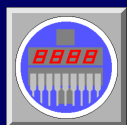

Okná pri vzorkovaní

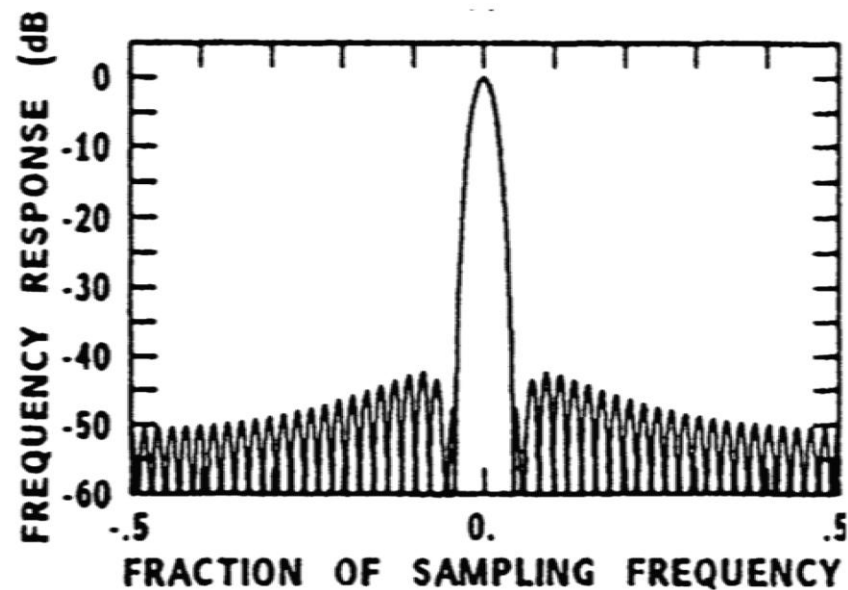
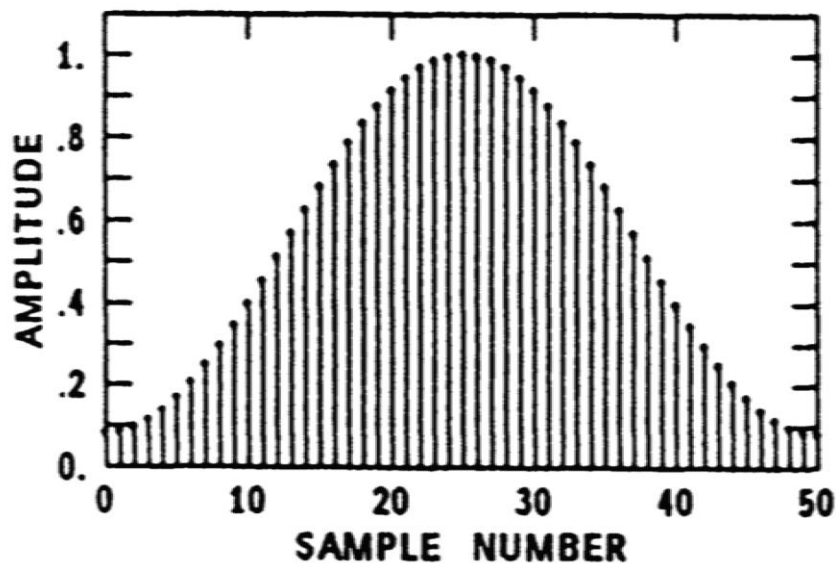
■ Hannovo okno

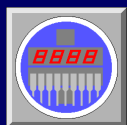

Okná pri vzorkovaní

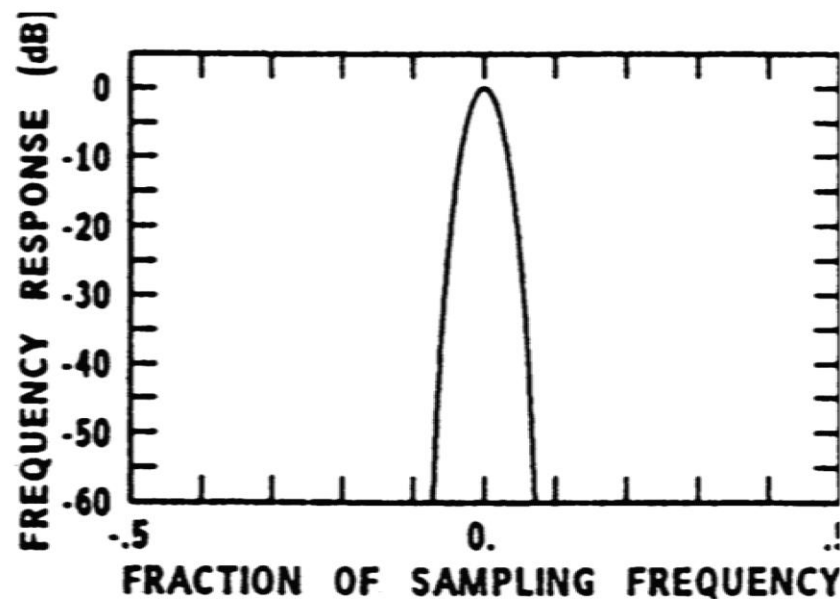
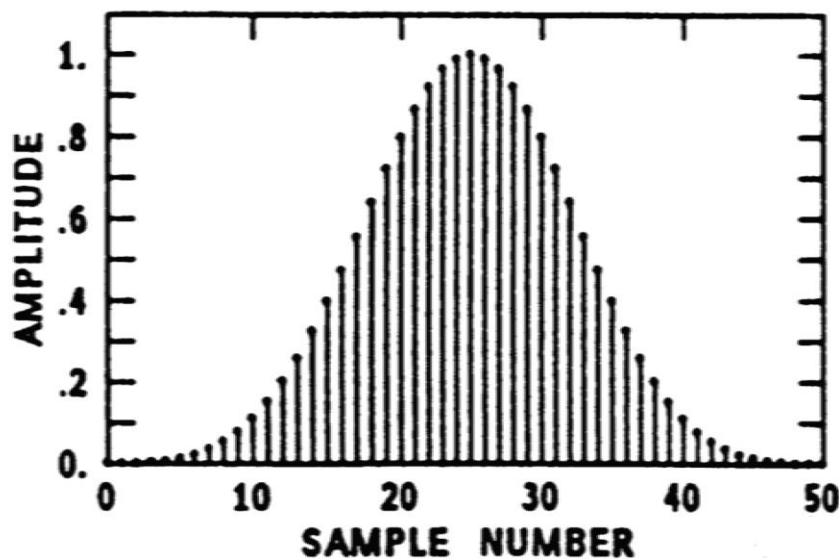
■ Hammingovo okno

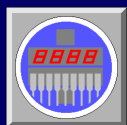

Okná pri vzorkovaní

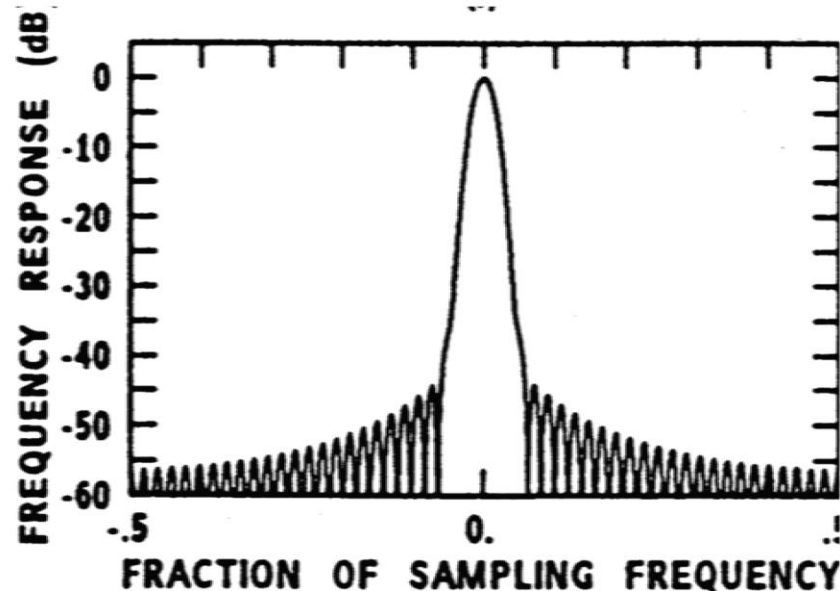
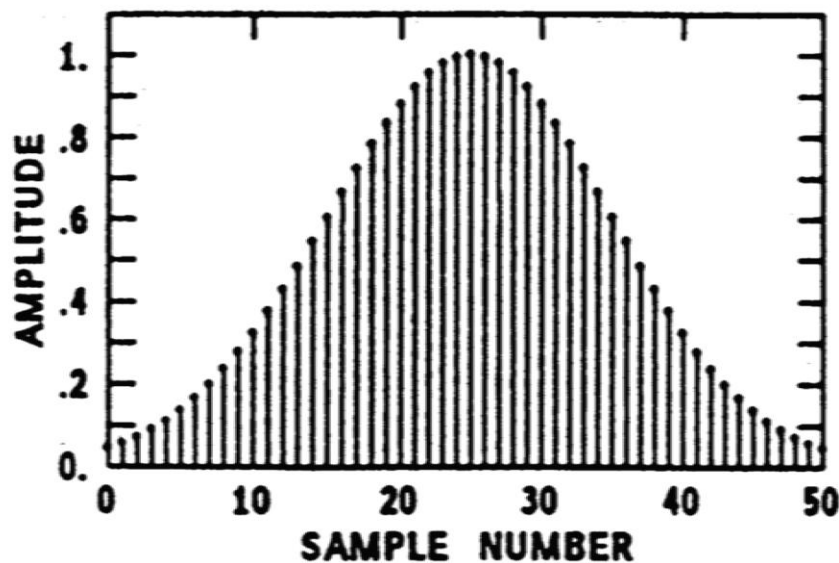
- Nutalovo okno

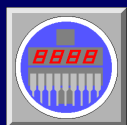

Okná pri vzorkovaní

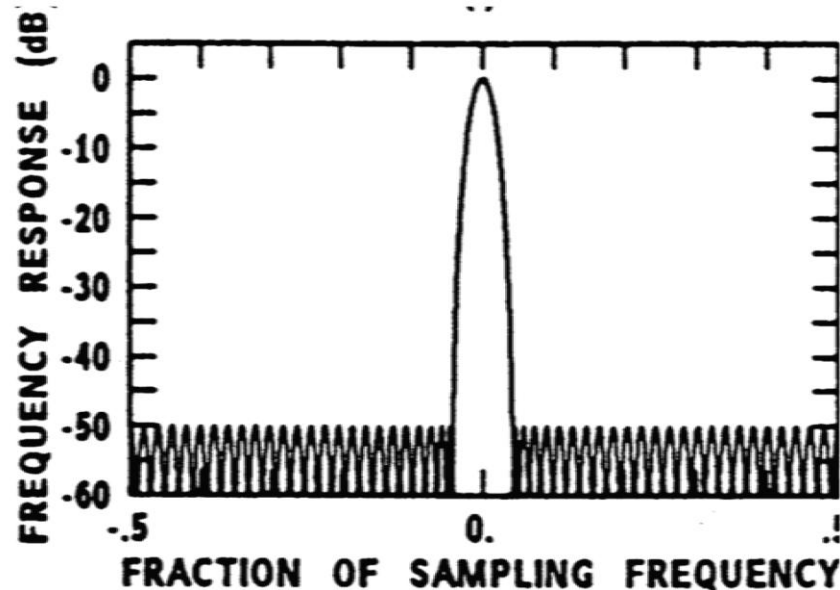
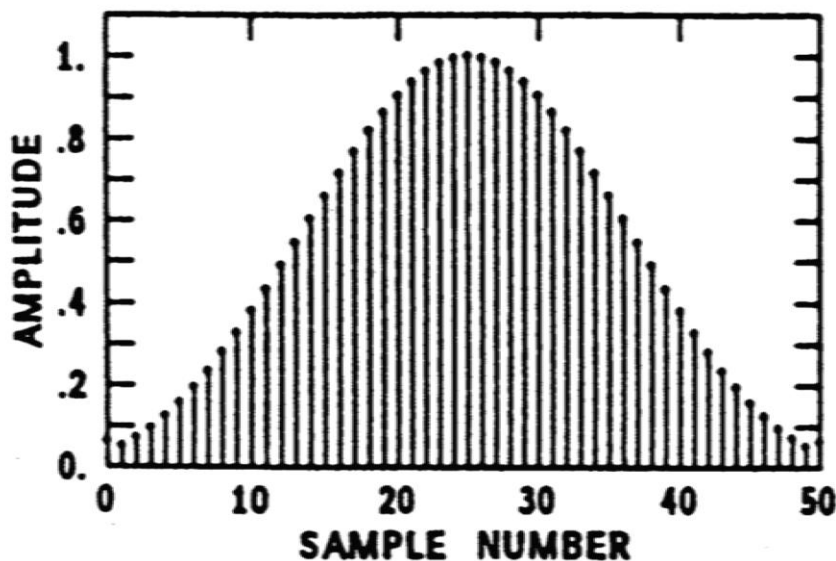
■ Gaussovo okno

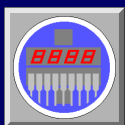

Okná pri vzorkovaní

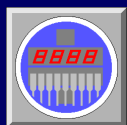
- Čebyševovo okno

Okná pri vzorkovaní

Názov okna	Úroveň najvyššieho postranného laloka	Asymptotický pokles postranných lalokov	Ekvivalentná šírka pásma
Pravouhlé	-13,3 dB	-6 dB/oktáva	1,00
Bartlettovo	-26,5 dB	-12 dB/oktáva	1,33
Hannovo	-31,5 dB	-18 dB/oktáva	1,50
Hammingovo	-43 dB	-6 dB/oktáva	1,36
Nuttalovo ($r=3$)	-98 dB	-6 dB/oktáva	1,80
Gaussovo	-42 dB	-6 dB/oktáva	1,39
Čebyševovo	-50 dB	0 dB/oktáva	1,39

Literatúra

- [1] Uhlíř, J., Sovka P.: Číslicové zpracování signálů. Vydavatelství ČVUT, Praha, 1995.
- [2] Marple, S. L., Jr.: Digital Spectral Analysis. Prentice Hall. Inc., New Jersey, 1987.
- [3] Kotuliaková, J., Rozinaj, G.: Číslicové spracovanie signálov I. Vydavateľstvo FABER, Bratislava, 1996.